

دهزگای چاپ و بلاوکردنه وهی

زنجیره ی روشنیبری

*

خاوه نی نیمتیاز: شهوکه ت شیخ یه زدین

سه رنووسه ر: به دران شه همه د هه ییب

ناوونیشان:

دهزگای چاپ و بلاوکردنه وهی ناراس، گه ره کی راپه رین، هه ولیر

س. پ. ژماره: ۱ ته له فون: ۲۱-۲۲۳۲۰

به ردی هه تاو

ئۆكتاڧيۆ پاڭ

بەردى ھەتاو

وەرگىترانى لە ڧەرەنسىيەوہ:

ئەحمەدى مەلا

ناوى كىتەب: بەردى ھەتاو

شىعر: ئۆكتاڧيۆ پاڭ

وەرگىترانى لە ڧەرەنسىيەوہ: ئەحمەدى مەلا

بلاوگراوہى ئاراس- ژمارە: ۱۰۲

دەرھىنانى ھونەرى: بەدران ئەحمەد حەبىب

بەرگ: شكار عەفان نەقشەندى

نووسىنى سەر بەرگ: خۆشئووس مەھمەد زادە

پىت لىدان: نادىيە عەزىز

ھەلەگرى: شېرزاد ڧەقىئى ئىسماعىل

سەرپەرشتىيى چاپ: ئاورەحمان مەحمود

چاپى يەكەم - چاپخانەى وەزارەتى پەرودە، ھولتير- ۲۰۰۱

لە كىتەبخانەى بەرئۆدەبەرايەتیی گشتیيى رۆشنىبىرى و ھونەر لە ھولتير ژمارە

(۴۳۳)ى سالى ۲۰۰۱ى دراوہتى

PIEDRA DE SOL

مهكسيك ١٩٥٧

ئهم قهسپديه له نيوان سالي ١٩٨٦ - ١٩٨٨ دا له فهره نسييه وه
تهرجه مهه كوردي كراوه و له گوڤاري «دهروازه» له سالي ١٩٩٣ دا
بلاويوته وه و له كوئايي سالي ٢٠٠٠ له گه له دهقه ئيسپانييه كهه
بهراورد كراوه. دهسكاره كهه تهواوي كراوه

ناونيشانه فهره نسييه كهه:

Octavio Paz
Pierre de Soleil
1957

Traduction de Benjamin Péret

ناونيشانه ئيسپانييه كهه:

Poemas
1935-1975
Editorial Seix Barral, S.A
Barcelona -Caracas- México

پیشه‌کی به‌کهم

له سالی ۱۹۸۶ وه خەریکی ئەم قەسیدەییە "تۆکتافیۆ پاڤ"م؛ ماوه نا ماوه دەستم دەدایه و هەندیکم لێ دەکرده کوردی و گشت جارتیکیش، خۆم بەرامبەر بە کارتیکی زۆر قورس و سەختدا دەبینییەوه. یەک دوو جار وازم لێ هینا، پاشان گەیشتمه ئەو بریارە ی که پتویستە جارتیک بینوسمەوه و ئەو کاتە دوا بریار بدهم. بەلام، نە بەجاری، نە بەدوووان کۆتایی بەکاره‌که نەدەهات، لەو پڕوایەم بۆ ئەوێ بیته دەقیکی شیعیری زۆر رێکوپێک، ئیستاش هەندێ ئەم دیو و ئەو دیوی دەوێت. لەبەر چەند هۆه‌که: بەکیک له‌وانه، ئەم دەقه بەئیسپانی نووسراوه، بنیامین پیری تەرجه‌مه‌ی فەرهنسی کردووه، بەلام لەسەر شەهاده‌تی پاڤ خۆی، پیری تەرجه‌مه‌یه‌کی زۆر چاکی کردووه و منیش له‌ ده‌قه فەرهنسییه‌که‌وه وەرم گێراوه. لەبەرئەوه‌ی ئیسپانی نازانم و گۆزینی ئەم دەقه‌شم بە کارتیکی چاک هاته پیش چاو و نەشمتوانی چاودرپی رێککه‌وتیکی وا بم که ئیسپانی زانیکی شیعردۆست په‌یدا بیت و ئەم دەقه‌مان بۆ وەرگێرتنه سەر زمانی کوردی.

له‌ لایه‌کی دیشه‌وه، هه‌موومان ئەوه‌ ده‌زانی شیعەر وەرگێران خۆی له‌ خۆیدا سەخته، با ده‌قیکی ئاسان و بی‌گرمی و هیما‌ی زۆریش بی؛ نه‌خوازه‌لا ده‌قه‌که‌ی پاڤ، که له‌ شیوه‌ی بازنه‌یه‌ک بنیات نراوه و له‌ خولانه‌وه‌یه‌کی بەرده‌وامدایه؛ کۆتاییه‌که‌ی ده‌بیته‌ سه‌رته‌تا و سه‌ره‌تاکه‌شی به‌کۆتایی.

شاقۆلیی به‌میتروودا رۆ ده‌چن، سوود له‌ میتۆلۆژی گرتیک و که‌له‌پووری شارستانییه‌تی رۆژئاوا و گەنجینه‌ی ئەمه‌ریکای لاتینی‌شی وەرگرتووه.

شاعیریکی وه‌کو پاڤ، به‌هۆی کاری دیپلۆماسییه‌وه، رۆژه‌لات ده‌ناسن، به‌تایبه‌ت شارستانییه‌تی هیندوستان. سه‌ره‌رای په‌یوه‌ندی له‌گه‌ڵ سوربالییه‌کانی پاریس و نیشته‌جێ بوونی له‌وێ، شاعیر خۆشی سه‌ر به‌خیزانیکی زۆر رووناکبیره، گشت ئەم هۆکارانه به‌شدان له‌

درووستکردنی ساخۆمانی "به‌ردی هه‌تاو".

"به‌ردی هه‌تاو" له‌ گۆرانکارییه‌کی هه‌میشه‌بییدا، په‌لویۆ بۆ میترووی دوور ده‌هاوێژیت و په‌نجه‌ بۆ نه‌ینییه‌کانی ئیستا درێژ ده‌کات و ده‌روانیته‌ ته‌لیسمه‌کانی دوا‌رۆژ. شاعیر خاوه‌ن ئەزمونیکی زۆر ده‌وله‌مه‌نده، بیرو‌رای زۆر سوودبه‌خش و هه‌ندێ جاریش سه‌رسوورینه‌ری هه‌یه. پیش ئەوه‌ی ده‌ست به‌کاری دیپلۆماسی بکات، ده‌گێرتنه‌وه: له‌ژێر خانە‌ی بانکیک کارمان ده‌کرد و کاغه‌زی درای له‌ که‌لک که‌وتوو و کۆمان ده‌سووتاند، بیریشم له‌وه‌ ده‌کرده‌وه، له‌ ده‌ره‌وه‌ش، ئەو خه‌لکه‌ چەند به‌هه‌له‌په‌ن بۆ کۆکردنه‌وه و خرکردنه‌وه‌ی.

پاڤ، له‌ شاری مه‌کسیک له‌ سالی ۱۹۱۴دا له‌ دایک بووه. هه‌ر له‌ ته‌مه‌نی حه‌فده‌ سالییه‌وه ده‌ست به‌چالاکي ئەده‌بی ده‌کات و سه‌ره‌رشتی گۆفاری "باردال" ده‌کات. یه‌که‌م کۆمه‌له‌ شیعەر، "لوئینا سیلقیستر" له‌ سالی ۱۹۳۷ بڵاوه‌کاته‌وه، شیعری ره‌مزین و ئاووه‌ه‌وای ته‌لیسماوی به‌سه‌ربا زاله‌.

بۆ چەند سالیکی له‌ ئیسپانیا نیشته‌جێ ده‌بن، گه‌وره‌ شاعیرانی ئیسپانی و ئەمه‌ریکای لاتینی‌ش ده‌ناسن. له‌ سالی ۱۹۳۸دا ده‌گه‌رتنه‌وه بۆ مه‌کسیک و ده‌چیته‌ ریزی سیاسیان‌وه. خۆی بۆ یارمه‌تی په‌نا‌به‌ره ئیسپانییه‌کان ته‌رخان ده‌کات و له‌ هه‌مان کاتیشدا گۆفاری "تالار" ده‌رده‌کات.

له‌ نیوان سالی ۱۹۴۳ - ۱۹۴۵دا بۆ کاری دیپلۆماسی ده‌چیته‌ ولا‌ته‌ یه‌ک‌گرتووه‌کانی ئەمه‌ریکا و بۆ هه‌مان مه‌به‌ست، له‌ نیوان سالی ۱۹۴۹ - ۱۹۵۱دا له‌ پاریس ده‌ژێ. له‌وێ په‌یوه‌ندی له‌ گه‌ڵ سوربالییه‌کان په‌یدا ده‌کات و به‌شیوه‌یه‌کی زه‌قیش له‌ شیعری "به‌ردی هه‌تاو" ره‌نگ ده‌داته‌وه. شیعره‌کانی پاڤ له‌ ئەنتۆلۆژی سوربالییه‌کاندا بڵاو ده‌بیته‌وه. له‌ سالی ۱۹۵۰دا، لیکۆلینه‌وه‌یه‌ک ده‌رباره‌ی واقعی مه‌کسیکی ده‌نووسیت،

ئەم بەرھەممە لە دوو تۆی ئاووھەواپەکی سوربالی نووسراوئەوہ: "ھەتاو یا ھەلۆ".

پاشان دەگەریتەوہ و لە دانیشگای مەکسیک، خۆی بۆ دەرز و تەوہ خەریک دەکات. خۆی بەشانۆ و شانۆنامەوہ خەریک دەکات. "کیژی راپاسینی" دەنووسی و دەیخاتە سەر تەختە شانو، ئیحای ئەم شانۆنامەوہ لە حیکایەتییکی "ھاتورن" ھوہ وەرگیراوە.

لەسالی ۱۹۵۷ بەردی ھەتاو دەنووسی و لە سالی ۱۹۶۲ بەنیامین پیروی وەریدەگیریتە سەر فەرەنسی. لەنیوان سالانی ۱۹۵۹-۱۹۶۲ جارێکی دی بۆ پاریس دەگەریتەوہ و لە سالی ۱۹۶۰ "سەرہستی ئاخوتن" دەنووسی و بلاو دەبیتەوہ.

ئەمانە و چەندەھا کۆمەلە شیعەر و وتار و لیکۆلینەوہی نووسیوہ، بۆ نمونە، لە سالی ۱۹۷۵ ریمانەکانی لەسەر رۆلی نوسەر و شوینی لەنیو کۆمەلگا و گرفتیی کاری خولقاندن دەنووسی. پاٹ، خاوەن زمان و شیوازتیکی دەم کراوہیە بۆ گشت بۆچوون و تەئوبلیتک.

وشەبەکی زۆر پێویست

بۆ چوونە نیو جیھانی شاعیرەوہ، وەرگیرانی "بەردی ھەتاو"، ھەنگاویکی بچووک و گرینگە. دەمەوێت دوا وشەم ئەمە بیت: وەرگیرانی "بەردی ھەتاو" وەرگیرانیکی وشە بەوشە نییە، زیاتر تەئوبلیکردنە. لەبەرئەوہی شیعەر تەنھا ھەر واتا و مانا نییە، وەرگیرانی لایەنە نا-زمانەوانییەکانە کە تەرجەمەکردنی مەحالە. شتوہی شیعەر وەرناگیردیت، بەلام ویستم دەقیکی کوردی پیشکەش بەخوینەرەن بکەم. ئەمەش گوناھیکە تەنھا بۆ لێخۆشبوونە، ئەگینا چۆن بتوانین پەرد لەنیوان رۆشنیبری و شارستانیە جیاوازەکانی دویا چۆ بکەین؟

نەخوازەلا بۆ میللەتیکی دەستکورتی وەکو ئیمەش! پێویستمان بەوەرگیرانی ھەموو شتیکی ھەبە.

ھیوادارم ئەم وەرگیرانە، دوا وەرگیرانە بیت. لە داھاتوودا، یەکیکی لێوہشاوہتر و دەستدریژتر و ئیسپانی زان بتوانیت بەم کارە من داچیتەوہ و دەقیکی جوانتر و پاراوترمان پیشکەش بکات. منیش لای خۆمەوہ، ھەر لە ئیستاوہ سوپاسی دەکەم.

ئەحمەدی مەلا

۱۹۸۸ ژنیف-سویرا

پیشہ کی بُو پیداچوونہ وہیہ ک

بہردی ہتتاو لہ سالی ۱۹۹۳ لہ گوٹاری "دہروازہ" کہ تاییہت بہوہرگیہران بوو، بلاوہوہوہ. خوولیای فیکرہی پیداچوونہوہی تہم تیکستہم بہباش زانی، بہتاییہت دواہی تہوہی پیشہکییہکم لہ تہنسیکلویپتدای تہدہبیاتی تہمہریکای لاتینیہوہ کہ لہ بارہی (پاٹ)ہوہ بوو ہلہبژارد و لہ نیسپانیہوہ و ہرمگیہرایہ کوردی و پاشان دہقہ شیعریہکےہی پاٹ و تہرجہمہکےہی خۆم و تہوہی (پتیرئ)م بہروارد کرد. لہمہر تہرجہمہکےہی پتیرئ ہیچ شتیک نالیم، چونکہ پاٹ خۆی رای لہسہریتتی، تہوہندہ نہبئ کہ وشہی (despiërtema)ی کہ بہمانای "ہلہلمسینہ" دہگہیہنئ، پتیرئ بہ (èveille-toi) تہرجہمہ کردوہ کہ "ہلہلسہ" دہگہیہنئ. رہنگیشہ ہلہی چاپ بیت چونکہ لہ شویتیکی دیکہش ہمان وشہ دوہبارہ بوٹہوہ و بہتہواوی تہرجہمہ کراوہ.

ئیشی بنہرہتی تہوہ نہبوو کہ دہقہ نیسپانیہکے و فہرہنسییہکے بہروارد بکہم، بہلکو تہرجہمہکےہی خۆم، لہگہل تہو دوو دہقہدا بہروارد بکہم. تہم بہروارد کردنہش گہلئ سوودی ہہبوو: یہکہم شت، لہ ناستی شیکلدا، ناکرئ دہست لہ شیکلی دہقہ تہسلییہکے ہدریت، لیرہش شیکل بہو مانایہ بہکار ہاتوہ کہ دہبئ دتیرہکان و ہکو تہنہا دتیرہ شیعریک بنووسریتہوہ بو تہوہی فیکرہی بازنہیی پروون بیتہوہ کہ مہبہستیتی پاٹ خوہتہی و دہبئ لہ شتوہی دارژتنی دتیرہ شیعرہکانیشدا رہنگ بداتہوہ. جگہ لہم کیشہیہ، کۆمہلئ ہلہ، چ لہ ناستی تیگہیشتنی و اتا ناوہکییہکان، چ لہ رتیکخستنئ وینہ شیعریہکان، ہہندئ جاربیہ لہ ہلہبژاردنی وشہ کوردییہکاندا کہ زیاتر ویست و تارہزوو بہسہریا زالہ و ہک لہوہی لہ مورادیف گہراہیتہم. تہم پیداچوونہوہیہ گرینگہ لہ دوو خالدا، یہکہم بہپتویست دہزانریت کہ خوینہر دہقیکی پیشکہش بکریت کہ لہ رۆحی دہقہ تہسلییہکےوہ نزیک بیت، بہہیواہی تہوہی کہ تہم کارہ

کہم تا زۆر تہنجام درایت، دووہمیش، لہسہر ناستی مومارہسہی نووسین، کہ رہنگیی ہہرگیز تہرجہمہیہک بہس نہبئ بو کاریکی شیعری گہورہ. چونکہ زۆر جار تہزموونہکانمان کہم بر دہکھن، نہک لہ بہر تہوہی ناگہنہ تہزموونی نووسہرہکانیان، بہلکو تہو گوٹانہی کہ ہلہبیدہبژترین بو تہوہی سہیری دہقی پتیکہین ہلہن، بہلام ہلہی پتویستن.

تہحمہدی مہلا

۱ / ۱۲ / ۲۰۰۰ نیسپانیا

نوکتافیۆ پاڤ 1

شاعیر و باسکاری مهكسیکی له سالی ۱۹۹۰ خهلاتی نوێلی پین دراوه. له ۳۱ / ۳ / ۱۹۱۴دا له شاری مهكسیك له دایك بووه، منالی و سهرهتای لاویتییی له گوندی میخكواكدا بر دوو ته سهركه له سهرهتای سهدهی بیسته مده دهكهوته دهروهی شاری مهكسیكهوه، بهلام ئیمپرو بهشیکه له شارهکه بۆنویه رامه ی نهو گوندهی باوپا پیرانه له کاره نه ده بییه کانیدا ههستی پین دهکری: رابردوو و میژووی خیزان له لایهک؛ گهشه کردنی فزوولییه تیکی تایبه تیش به هۆی مردن و له ناوچوونی ههندی له که سوکاره که یهوه؛ ههروه ها کتیبخانه که ی باپیره ی و ئیرینیۆ پاڤی نووسه ر ۱۸۳۶-۱۹۴۲ و خویندنه وه سه ره تاییه کانی (به لام هیشتا له و کتیبخانه یه دا، کتیبی هاوچه رخی لی نه بو) کاریکی زۆر ده که نه سه ر شاعیر. تیرمه کانی رووخانی هه وشه و بان و تیکچوونی باخچه که ی - گشت نه مانه ئیحای ناو بوونی سه رده مه تکمان بۆ روون ده که نه وه، له به ره مه کانیدا در ده که ون.

چه ن دین سال دواتر، له رابردوو ی رووندا ۱۹۷۵ شاعیر ده به یه تیتته وه یاد: "هه وش و دیوار، دره خته که 2 و بیره که / رووشناییه که ش له شیوه ی درز / هه موو تانه وه. له که نار ه کانی گه شه یان ده کرد / رووه که روونه کان" (رابروو، ۱۳).

پاڤی تیۆریزان و خولقیته ر، (پتویسته تیۆری لیته به مانا فراوانه که ی بخویند ریتته وه، مه به ست له فلانه قوتابخانه ی نه ده بی و زمانه وانی نییه) له سه ده ی بیسته میشدا، به یه کیک له دامه زرتنه ره هه ره گه وره کانی شیعی

(1) فه ره نگی نه نسیکلوئیدیای نه ده بیاتی نه مه ریکای لاتینی: (Diccionario En- cilopédico de las Letras de América Latin ۳۶۶۸-۳۶۷۴ .

(2) له تیکسته که دا مه به ست له دره خته که که به ئیسپانی "Fresno" یه و به فه ره نسیش "Frêne" پین ده وت ریت و به عاره بیش "مران" ه به کور دییه که ی مورادیفمان بۆی نه دۆزییه وه. (وه رگرتی)

ئیسپانی ده ژمه ر د ریت. وه کو خولقیته ریش خاوه ن کۆ رو ئیه یه که که ناوه رۆکیکی هه میی هه یه. له شبع ره کانیدا ناویته کردنی له رانه وه یه کی میژینه و نزیک ده گرتته خۆ؛ نه مه ش چ له ئاستی شویندا چ له ئاستی کاتیشدا. وه کو تیۆریزانیش، پاڤ توانای نه وه ی تبا به دی ده کری که به شیوه یه کی زۆر ورد زه نه بییه تی هاوچه رخانه و په یوه ندی له گه ل شیعر و زمان و دونیای فیزیکیدا تیکه لکات-به تایبه ت له که وان و قیتاره (۱۹۵۶، چ ۲۰، پیاچوونه وه، ۱۹۷۶) و له رۆله کانی قورولیتته ۱۹۷۴دا ره نگ ده داته وه.

له بواری باس و لیکۆلینه وه شدا، پاڤ شوینیکی تایبه ت و دیاریی هه یه. له ریگای لیکۆلینه وه کانیدا موفاره قه میژوو ییه کان در ده که ون «لابیرانتی ژیر هه تاو (۵)، سییه م به شی ته زووی به دیل،³ نه ژدیها و فیلانترۆپیک»⁴ هه ره ها له په خشانه کانی پاڤدا، دوو سه و ابیت هه ن:

۱- ئیعبابی زۆری بۆ ده مامک و به رگری کردن له ده رووناسی، نه مه ش ره نگبی له ریگای کارلیکردنی فرۆیده وه بیت، دواتریش، به (بیر کردنه وه ی له مه ر ده سه لات و بناغه کانی ده وله تی نویدا که تیا یا هه ست به بیر کردنه وه کانی مارکس ده که یین، در ده که ون. لیکۆلینه وه کانی سالانی هه فتا و هه شتای که له مه ر سیاست ده گرتته وه) له نه ژدیها و فیلانترۆپیک ۱۹۷۹ و کاته هه ورینه کان ۱۹۸۶ ره نگ ده دهنه وه. ره خه

(3) نه م کتیبه دوای مردنی پاڤ بلاویوته وه که به "Postdata" " پۆستاده" له زمانی ئیسپانی ناوزه ده ک ریت که به رامبه ره که شی به فه ره نسی " Post-scritum" " پوست - سکریتوم" ه ده کری به کوردی وشه ی پاش- مه رگ پیتشبار بکرت. (وه رگرتی)

(4) فیلانترۆپیک " Philantropique.fr" یا فیلانترۆپیکۆ " Filantropico. es" له دوو وشه پیکهاتوه " فیل" به واتای دۆست یا هۆگر دیت و نه نترۆپیک به واتای ئینسان دیت که له بناغه دا وشه یه کی یۆنانییه که فیلانترۆپیا ده خویند ریتته وه که به که سانه ده وترا که خو شه ویستی ئینسان ده که نه فه لسه فه ی ژیا نیان و هه ول ده دن که گه شه به بارودۆخ و هه لومه رچی ژیا نیی ئینسان ده دن.

ده کری پیتشباری "ئینسان دۆست" بکرتین. (وه رگرتی)

له دیکتاتورە راسترەو و چه پره وه کان ده گرت، به کورتی ره خنه له دهولهت ده گرت. ره خنه کانی ئاراسته ی مارکسیهت نه ده کرد، به لکو ره خنه بوون له بیروکراتیهت. (پژیمه مه کسکیه کانی به "ئهژدیها" ناوده برد) ره خنه و راو بوچوونه کانی سه بارت به وهی که له ولاتانی جیهانی سیبه مدا مارکسیهت شیتویندراوه و هه ره وه کو دیوکراتیهتیش له گه لی له ولاتانی رۆژئاوا تووشی هه مان گیره و کیشه هاتوون، جیتی سه رنجه.

له سه ره ده می لایهتیدا، ئوکتافیۆ پاڠ له رژیمی شاهانه زیاتر نزیک بو وه که له ئیدیالی شۆرشگێری که له سالانی سیدا، ئەم بیروپرایانه له نیتوان ئەدیبه و نووسه ره و هونه ره مه نده کاندایا بوو بووه و کارێکی زۆریان کرده سه ره شپوهی بیرکردنه وه و کاره ئەده بیبه کانیشی تووشی گۆپراپێکی قوول هاتن.

هیتستا هه ره منال بوو جگه له کتیه کلاسیکیه ئیسپانییه کان، دهستی به خوتینده وهی ژان ژاک رۆسو و فیکتۆر هیتگۆ کرد (یه کئی له میمه که کانی فیتری فه ره نسی کرد). که ته مه نی ده گاته پانزه سالان، چیتژی بو خوتینده وهی نه نارشییه کان گه شهی ده کات. کتیبی نووسه رانی وه کو پیۆتر کرۆپۆتکین، فرانسسیسکو فیتریر و ژۆسیف پرودۆم ده خوتینده وه. ئەم خوتینده وانه کارێکی زۆریان کرده سه ریبی و لیته وه شه گرینگیه کی زۆری به شه ری ناوخۆی ئیسپانیا پهیدا کرد. له سالێ ۱۹۱۳ ده چیتته قوتابخانه ی ناماده یی نیشتمانی، مامۆستا کانیشی ساموئل رامۆس و خۆسی گۆرۆستاکیا بوون. بو سالێ دواتر دهست به خوتیندی یاسا ده کات و بو یه کجاره کیش له سالێ ۱۹۲۷ واز له م پشه یه ده هیتتی.

هه ره له سالێ ۱۹۳۳ وه دهست ده کات به خوتینده وهی پروست و جۆیس و نیتشی و گه لی له شاعیرانی هاوچه رخیش ده خوتینته وه. هه ره له هه مان سه ره ده میشدا، هه ره وه کو ئەلفرید رۆجیانۆ ئامازه ی بو ده کات و ده لی: ("کهس و ده وره به ره" ۹۰) دهست به نووسینی به ره مه می ره خنه یی ده کات و ئیتر" تا دوا ژبانی خه ربکی ئەم ته ره حه ئەده بیبه ده بیت" و ده بنه که ره سه ی

نزیکه ی بیست به رگی کتیب که تا ئیستا بلاو کرابنه وه. له سالێ ۱۹۳۱ دا، "سوارچاک" (سانتی، ۱۹) یه که م شیعریه تی، بلاوی ده کاته وه. مانگی رزگار که ره، یه که م نامیلکه یه (شیعری زۆر کورتن) که نایان کاته ئەو دیوانه ی که له سالێ ۱۹۳۳ دا بلاو ده بنه وه.

له سالێ ۱۹۳۴ باوکی شه مه نه فه ریک لپی ده دا و ده مرئ. چل سال دره نگتر، ئوکتافیۆ پاڠ له رابردوی رووندا باسی ده کات (بو خه وتوو و سه کی شه مه نه فه ره / له ئیستگه یه کی پر میش و مه گه ز و ته پ و تۆز / ئیواره یه کیان له شه پارچه پارچه بووه کانیمان کو کرده وه) پاشان په ره به خوتینده وه کانی ده دا و دهست ده کات به خوتینده وهی ئەگنۆستیکیکی و هه ره ها نیتشی ده خوتینته وه. خوتینده وهی "زانباری به ختیار" ده شکرئ به وه ره خه رخانێکی زۆر گرینگ بژمیردرئ و گۆپراپێیه کی به نه ره تی رۆ ده چیتته ژبانیه وه، مه فه ووم و تیگه بشتنی بو ژبان تووشی گۆپان دین. ئیتر قوولتر ده روانیتته ژبان و به شپوه یه کی نیسبیش له ژبان ده کات که ده بنه بناغه به نه ره تیبه کانی هه موو به ره مه شه شیعریه کانی دواتری. (ئیتر شیعره کانی زیاتر له سه ره بناغه ی نیزام و که متریش هه ست به رۆمانسیهت ده که یین که له ژبیر ناو نیشانی رابردوی روون بلاو ده بنه وه ده نووسئ که به م شپوه یه له سالێ ۱۹۳۵ دا پیشکه ش کرا: "سه بنی که سیکی دی شیعری ناووسئ، نه خه ونیش به مۆسیقا وه ده بینین، چونکه کرده و کانیان، بوغان، ئازادانه ده بنه شیعری" (نامه هه وه لینه کان، ۷۰). مه به ستم ئەوه یه که ئایدیالی ئەو "دۆناو دۆنانده له شیعردا" (نوسینیک نیبه به بی گیان) که شاعیر هه میشه هه ولی ئەوه ی ده دا که شیعری به و چالاکیه بمیتته وه.

برباری سه ره تانی نووسین له لای ئوکتافیۆ پاڠ ده گه ریتته وه بو سالێ ۱۹۳۷. له وه ساله دا هه ره وه کو خۆشی ده یوت: "له وه ساله دا بوو مالی باوک و دایک و هه ره ها دانیشگا و شاری مه کسکیشم به ته واوی جیهیتشت (سانتی، ۲۶). له مانگی (کانوونی دووم یا شوبات) دا ده چیتته یوکاتان و بو مناله جوتیاره هه ژاره کان قوتابخانه یه کی ناوه ندیبی

دهکاتوه و دهبیته هاوسه ری ئیلینا گارۆس که درهنگتر دهبیته رۆمانوس. بههۆی داواکاری پابلۆ نیرۆدای شاعیریش، که پیشتر شیعرهکانی پائی خویندبووه. مه بهست له "رهگی سیبه ر"ه، بۆ کۆنگره ی جیهانی نووسه رانی که ئامانجیان بهرگری کردن بوو له نووسه ران، بانگ دهکرتیت. پیشه کی له سه ره تای مانگی ته موز له پاریس کۆده بنه وه، پاشان له بهر سه لۆنه، قالا نسیا و دواتریش له مه درید.

بههۆی ئه و کۆنگره یه وه، پاث نیرۆدا و قیسینتی ئۆدۆبرۆ و مانویل ئه لئۆلا گیری و رافایل ئه لپیرتی و لويس ثیرنودا و ئه ندرو مالرو هیرانی تر ده ناسیت.

ده بی ئه وه ش بوترتیت که پاث یه کی که له و سیانه ی که به گه و ره ترین شاعیری ئیسپانه مه ریکی ده ناسرتیت؛ دووانه که ی تریش مه به ست له قالیخۆ، نیرۆدایه. هه ر به ریکه که وتیش له سه رده مه تیکی جه نجال ده ژین، به تایبه ت به نیسه بت ئیسپانیا وه. بۆ یه کی قالیخۆ، ئیسپانیا ئیسپاتی هه ستی تراژیدیای ژبانی له لا ده چه سپینتی؛ نیرۆدای مه نزووری به رامبه ر به ژبان تووشی گۆرانکاری ده کات که له ته زمونی به رنه گاری و خۆ به خاکه وه به ستن ته عبیری لی ده کرتیت که به موسا وه مه ی سیاسی و ئینتیبا عیکی نوئی به رامبه ر به میژوو و سروشت که پاشان له شیعه رکانیدا ره نگ ده ده نه وه، ده کری بخریند ریته وه. لای پائیش، له و سه رده مه به دو وه گۆرانکاری به کی گه و ره روو ده دات و کارژی لای و بی و ئیدیال فری ده دات. (له هه مان کاتیشدا به سه رچوونی وه همیش ده ژمیردری) سه باره ت به ژبانی هاو چه رخ.

بی گومان به بی ئه و ته زمونه واته سه ردانی ئیسپانیا، پاث نه یده توانی شیعه ر نایابه که ی بنووسی، مه به ست له به ردی هه تا وه ۱۹۵۷. له و شیعه ردا، خۆ شه ویستی و توندوتیژی به ره و رووی یه کتر ده بنه وه و شاعیریش گه شه به مه فهومی زه مه نی باز نه بی مه کسکی ده دا و ژماره ی دیره کانی شی وه کو خولانه وه ی ته ستیره ی زه ره یه که ۵۸۴ خولانه وه یه،

ده رده که وی، (پاث، نایبو ۹۱۰۲) هه ره ها شه ری ناو خۆی مه درید تیا یا ره نگ ده داته وه.

له نیوان سالانی ۱۹۳۸ (سالی گه رانه وه ی بۆ مه کسیک) و ۱۹۴۳ دا، ده ست به کاری رۆژنامه وانی، ره خنه بی، چالاکی ئافران دن ده کات. ده ست به ده رکردنی گۆقاری تاجیر ۱۹۳۸-۱۹۴۱ و کوری په دیده ۱۹۳۴ ده کات. هه ره ها له "میلی" دا ۱۹۳۸-۱۹۴۰، کۆمه لی گوتاری سیاسی بلا و ده کاته وه. میلی گۆقاریکی بوو که قیسینتی لامبۆردۆ تولیدانو سۆسیالیست ده ریان ده هینا. بههۆی تیپه رپوونی چوار سه د سال به سه ر له دایکبوونی سان خوان دو له کروتیش ه وه ۱۹۴۲، گوتاریکی هه ره به ناویانگ له چله کانداه نووسی: شیعه ری هه تاوی و شیعه ری کۆمینیۆنه⁵ (جاریکی دی له نامه هه وه لینه کانداه بلا و ده بیته وه، ۲۹۱-۳۰۳). که ئیتر پاث هه ست" به حه نین و سۆز ده کات بۆ ئه و سه رده مانه ی که ئیسان له گه ل دونیا و به ره مه ئافران درا وه کانی یه کبوون" (هه مان سه رچا وه ی پینشو، ۳۰۳) که هه ست به هه ندی له قه ده ربیه ت سه باره ت به نوێخوازی ده که یین. له سالی ۱۹۴۴ زه مه له به کی بۆ ده رده چیت که به زه مه له ی گوگینه ییم به ناویانگه یارمه تی شاعیر ده دات بۆ ما وه ی سالیکی له ولاته یه کگرتو وه کانی ته مه ریکا بژیت، "ته زمونیکی مه زن، که هیچی که متر نه بوو له ته زمونه که ی ئیسپانیای" (گیبیر، ۲۳۱). به ری سه ره کی ئه م ته زمونه ش کتیبیکه به ناو نیشانی لابیرانتی ژیر هه تا و ۱۹۵۰، چاپی دو وه م، پیاچوونه وه ی ۱۹۵۹، ئاو وه وای ولاته یه کگرتو وه کانی ته مه ریکا یارمه تی نووسه ر ده دات و ده بیته بناغه یه کیش بۆ ته وه ی پیناسه ی میژوو (رۆشنیری مه کسکی پی بکات: کائینیکه له شناسنامه ده گه ری ئه ویش له چه ند هه لومه رجیکی تایبه تیدا، دووریه کانی که شی نوێژ و پارانه وه، ماره برین، شوپش و چه ژن و خه بات... هتد روون و یه کئالاده بنه وه.

(5) وشه یه که تایبه ت به فه ره نگی مه سیحیه ته که به مانای په یمان به ستن، تیکه لبوون، هه ست به ئینتیما کردن به گروپ دیت. ده شکری مانایه کی عه لمانی بدریتی. (وه رگی)

له سالی ۱۹۴۵دا دهچیتته پاریس و ئه ندری بروتون دهناسی و له وهش به دواوه بیروبوچوونه کانی سوریا لیبته و ئیرۆتیک و پیرۆز به ئاشکرا له بهرهمه کانی پاڤ ئاویته دهن و رهنگ دهده نه وه. ههر له سالی دواوی تا کو سالی ۱۹۸۶ به گه لئ کاروباری دیپلۆماسییه وه خه ریک ده بیت (له سان فرانسسیسکو، نیویۆرک، پاریس، توکیو، دهلهی) به لام له نیوان سالانی ۱۹۵۳ و ۱۹۵۹دا به شتیوه یه کی تایبته له مه کسیک ده ئیت و به شداری ده کات له ده رهیتانی گوڤاری ئه ده بی مه کسیکی که له لایه ن ئیمانویل کاربالو و کارلوس فوینتاس ده رده چی و ههر کارلوس خو شی ده بیته خاوه ن ئیمتیازی. له م سه رده مه سه ره رای بلا و بوونه وه ی که وان و قیتاره ۱۹۵۶ و لایرانتی ژیر هه تاو لیکۆلینه وه ره خه بییه کانی وه کو ههرمی و دره ختی به ردار ۱۹۷۵ که وردی شیکردنه وه و راقه کردن دهنه خه سلته تی ئه و دوو بهرهمه، بلا و دهنه وه. له هیندستان، له سالی ۱۹۶۴ بو دووهم جاردا ژن ده هینتی، ژنی دووهمی ناوی ماریل خو سی ترامینییه.

کنتیبه ههره گرینگی که به په خشان نووسیبیته وه (رهنگی په خشانیکی شیعی بی) ئه ویش که وان و قیتاره یه. ریککه وتیش نییه که له نیوان چاپی یه که م و دووهمیشدا، پاڤ نایابترین شیعی بنووسی: به ردی هه تاو، ویسگهی توندوتیژی، سیمرخ و سپی و به شیکی زوری قه برغه ی رۆژه لالت ۱۹۶۲-۱۹۶۸ ده نووسی. له که وان و قیتاره باس له زهنییه تی سه رده می نویمان بو ده کات و باس له موفاره قه کانی هونه ری لیریکی ده کات (ئه زمونی شیعی ته نها له رووبه ری زماندا ده کری ته عبیری لی بکریت و بهس، ههروهه ته نها زمانیش ده توانی ته عبیری لی بکات) (که وان و قیتاره، چاپی دووهم، ۱۱۱) و ههروهه باسی ئه و په یوه ندییه تنکه ش ده کات که له نیوان میژوو و شیعردا هیه (قه د وه کو دوا سی سالانی ژیانی، چالاکی شیعی ری و موماره سه ی کرده شو رشیگه ربه کان ههنده نه گونجا و دهنه که وتوون. به لام شتیکیش پیکه وه گریانی ده دا) ئه م "شته ش" که رۆلی گریدانی ده بینی، ده بیته بناغه ی

هه موو بهرهمه لیریکییه کانی.

بهم جوړه، شه ری ناوخوی ئیسپانیا و ئه و قوناغه ی که له ولاته یه کگرتووه کانی ئه مه ریکا نیشته چی ده بی دهنه ئه زمونه به ره تیبه کانی شاعیر و رووداوی تریش بی گومان به شدار دهن له دروستکردنی ساخوتانی کاره په خشانیی و شیعه کانی: وه کو ئه و قه سا بخانه یه ی که بو ۳۰۰ قوتابی ساز کرا، ئه ویش له گوړه پانی تلاتیلۆکو، له ۲ تشرینی یه که م، سالی ۱۹۶۸ و ئیقامه ی جه بریش بو خولیا گراسیا شیریر له سالی ۱۹۷۶ ده رده چی. شیریر به رتیه به ری رۆژنامه ی ئیکسیلسیۆر (له لایه ن سه رۆکی کو مار، لويس ئیشقییریا، که له و سه رده مه دا شیریر ره خه یه کی زوری له سه ر رووپه لی رۆژنامه که ی ده گری).

رووداوه کانی تلاتیلۆکو و له پاڤ ده که ن که ئیستیقاله له کاره که ی بدات، ئه و سه رده مه بالیۆز ده بیت له هیندوستان، ههر له سالی ۱۹۶۲ هه وه خه ریکی ئه و کاره بو و وای لی ده کات که پۆستداتا بنووسی (چاپی یه که م، ۱۹۷۰، پاشان ههر له هه مان سالدا، دوو جار چاپ ده کریته وه) مه به ست له و بهرهمه ی پۆستادیش، لایرانتی ژیر هه تاوه.

به هو ی رووداوه کانی ۱۹۷۶، بلا و کردنه وه ی مانگنامه ی پلوربال ده خاته لاره که ههر خو شی ئه م گوڤاره ی دامه زرانده بو و ههر له سالی ۱۹۷۱ یشه وه به رتیه ی ده برد. له ژیر چاودیری رۆژنامه ی ئیکسیلسیۆر که له جیاتی گوڤاریکی تر له ژیر ناو نیشانی قوتلتا ده رده چوو. له لایه کی دیشه وه، خولیا گراسیا شیریر پرۆسیس ده رده هینتی، هه فته نامه یه که ته نها خو ی به بابه تی سیاسییه وه خه ریک ده کرد و تا کو ئیستاش بابه تی ره خه بی سیاسی و سه ربه خو ده ردیت.

رووداوه کانی گوړه پانی تلاتیلۆکو (ههر وه کو مانگنامه ی پلوربال) گومان له مه ر سیاسییه ته وه له لای شاعیر دروست ده که ن. ئه م هه سته ش له گشت ئه و بهرهمه مانه ده رده که ویت به تایبه تی له بهرهمه ی پۆستدات. به لام سه ره تا بیر له بهرهمه شیعییه کانی ده که پنه وه که ههر له سه ره تای ۱۹۷۶

"Terramuerta / ... terrisombre nopaltorio temezquible/ lodolsa cenipolvapadreosa"

(قوتلتا، ۶۱)، بهم جوړه ته عبير له روئيايه كي دهكات كه له دهره وهی ميژووداي، د.ف، شاری نه فسووناوی. بهلام نالوزی لایتموتیفی وشه كان له شيعره نه ئیحتیفالییبه و نه كهرنه قالییبه، بهلكو بگروه بهردهیه كي همیشه بییبه له نیوان ههست به ئیستایی كردن و ههست به به تالیی كردنه: ههوا، تاریکیی، نهو ساته وه ختانه كه ون دهبن، "چریی بیدهنگی".

بهلام به پیزیی وشه له لای شاعیر، نهو هه مان بۆ روون دهكات وه كه پاڅ كاریه كي جیدییه: جا بۆ نمونه، نهو ئینتیباعانه بیته كه له رابردوی شاعیره وه به رهو روومان دین یا كه له "شوی سان ئیلدیفونسو" (قوتلتا، ۷۱-۸۳) دا پیشكه شمان دهكات، دهردهكه ون، یا له روئیايه كي هه شرئامیژدا كه "دیهنی سهرووی یاد" دا پیشكه شمان دهكات، شیناریون كه دهست به سه ر تخوبه كانی گرتن ئاسان نییبه و بهلام هه ره شهش دهكه ن بهو مانایه ی كه رابردوی و ئیستا و داهاتوو تیكه له یه كتر دهبن:

رۆژ/تیک/ له قه د تاله ئاسن دا/ گلوپه كان شق دهبن/ رۆژ/تیک/
بۆره بۆری رووباری ماتوره كان/ بیدهنگ دهبن/ رۆژ/تیک/ نه م خانوانه
دهبنه گردو ته پۆلكه/ جارتیکی دی/ بایه كانی نیو بهردان/ به تنهها
دهدهوین/ لار/ له نیوان سیبه ران/ ناسیبه ران/ وهك شین/ دهكه ونه/ سه ر
زه مین/ همیشه و وهك ئیستا/ وهك/ به فری/ ملیونان سالی/ له مه و
به ر/ (قوتلتا، ۱۹).

له پۆستاداتا، پاڅ رهنگی کی میژوویی ده داته كاره کی و نه م كاره ش به شیتوهیه کی جه وه هری كاری لی كردوه: هه رهم، به جوړی کی ته واو وینه شیعریه كانی پیتشو نوئ ده كاته وه، لایبرانتی میتافیزیکی، به ره هه مه هه ره ناو داره کی. به جوړی کی گالته جار، شاعیر نه م هه ره مه له گه ل ئۆلومپییدا هاو جوت دهكات، نه م كاره له شاری مه كسیكدا، له هه مان سال ۱۹۶۸ دا ئاههنگی بۆ ساز دهكریت، نه ویش له گۆره پانی تلاتیلۆكو بوو. "ئۆلومی و تلاتیلۆكو"، له راستیشدا، دواتر دهبنه ناو نیشانی سی به ره هه می.

رچه یه ك دهكریته وه كه به ردهوام له چمکی میژوویی دووری دهكه ویتته وه و زیاتر له توخمه زمانه وانیهه كان نزیک ده بیته وه. ههروهها ده بیته هه وینی ئافراندن لای، بهم واتایه، ئیلتیباس و دوو واتایی و تامی کی گالته جار ی له كاره كانی رهنگ ده دهنه وه. ههروهها به ره هه می ئیحابه خشن و ههست به سه ره خوی له و كارانه دهكه بن: لیسه دا دهنگی کی غه ریب و بیركردنه وه یه کی سه یر و سه مه ره تیكه له كیشی به ره هه مه شیعره كانی دهبن و خودی لیری کی (sujeto lirico الذات الغنائیة) ئاوتته ی خودی کی دی ده بی كه دهكه ویتته چریه چرپ له گه لی و تیا یا رۆ دهچ و دهیور و ژیتنی. كیشی نه م په یوه ندییه ش، واته له نیوان میژوو و شیعردا، به شیتوهیه کی تاییه ت له "نیشانه كانی خولانه وه" ۱۹۶۵ كه به جوړی کی دی له رابردوی رووندا ۱۹۷۵ دهردهكه ون "بوون بهكات واته حوكمدان، ئازاری ئیمه ش میژووه"، هه ر له ۱۹۷۶ زۆر به روونی نابینری، بهلام حزووری به كه می ش ده رناكه وی.

گوڅاری قوتلتا، كه ژماره ی یه كه می له گه لا ویتتی هه مان سالدا دهردهكه وی، قوتلتایه کی پاشكو ش وهكو نامیلکه یه کی شیعریی، دوو مانگ دوا ی دهرچوونی گوڅاره كه دهردهكه وی.

له یه كه م شیعریی نهو كوومه له یه وه رچه رخانیتك بهو وینه شیعرییانه ده دات كه رابردوی شاعیری تیا رهنگ ده داته وه، "عه دن هه لده وه شی"، كه وهكو ئیپیگراف به كار هیناوه، له شیعریی رامۆن لوییت قیلاردی (۵) دهردهكه وی. شاعیر ئینتیباعی نهو هه مان ده داتی كه له هه مان كاتدا له ئاو و هه وایی شار و فه نتاسما ده ژیت و له هه مان كاتیشدا له دهره وه ی نهو ئاو وهه وایه دایه. له "بون به بهرد و به راندنی نه ویتر"⁶ كه له هه مان كتیبدا ئاو وهه وایه كه مان بۆ ده بوو ژیتیتته وه كه له مؤد و ستیلی فانسان ئوبدو بۆ دهكات كه له كتیبی نه لته ئوردا ههستی پی دهكه بن (۵) كه به موغامه ره یه کی برگه یی دهكری بخوینریتته وه.

(6) التحجر والتحجیر. (وهرگتی).

سیه‌میشدا، (په‌خه‌ی هه‌ره‌م) که مه‌کسیکیه‌کان ناچار ده‌کات که "ته‌فسیریکی" نوینی می‌ژووی شاعیر بکه‌ن. له‌ته‌نیشته ئۆلۆم‌پیدا، "یاری" یه‌کی دیکه دروست بیو، ده‌کرئ ئه‌ویش به‌تۆیه‌کردن، سه‌ماکردن، یا قوربانی دانپک بچویندرئ: "هاوکیشی سه‌ماکردن = قورباندان وه‌کو ره‌مز له هه‌ره‌مدا دوویات ده‌بیته‌وه: له‌سه‌ر پلاتفۆرمی ئه‌م لوتکه‌یه‌شدا پانتاییه‌ک یا فه‌زایه‌کی پیروز ده‌رده‌که‌وئ که سه‌مای خوداوه‌ندان نیشان ده‌درتین، له‌سه‌ر کیشی یارییه‌کی خالیقانه‌یه که له زه‌مه‌نی ئینساندا روو ده‌دات. (پۆست‌داتا، ۱۲۰). ویرانکارییه‌کی خه‌لاقانه‌ی ("i;e" قوربانییه‌کی ئاینیی زۆره‌ملییه) خوداوه‌ندانه که مه‌به‌ستیشی، هه‌روه‌کو خۆشی پیمان ده‌لئ، به‌کار و کرده‌وه‌کانی کوشنده‌کانی حکومه‌تی "PRI" ی ده‌شوبه‌یتئ که مه‌به‌ستیش له‌حیزی شو‌ر‌ش‌گێڕانه‌ی ده‌ستوورییه، ئه‌وه‌ی که کەش و ته‌قسه‌ سامناکه‌ کۆنه‌کان له‌سه‌ر ریتمی نوئ، زیندوو ده‌کاته‌وه:

له‌و په‌ره‌گرافه‌ی سه‌ره‌وه‌ په‌نجه‌نۆمای ئه‌و وینه‌ می‌ژوویانه ده‌که‌م که پاڤ له‌ په‌خشانه‌کانی به‌کاری هینان، که ئه‌ویش ده‌گه‌رپته‌وه بو‌ئو ئه‌زمونه تالانه‌ی که له‌ سالی ۱۹۸۶ و ۱۹۸۷ دا شاعیر چێژتنی. له‌و سه‌رده‌مه به‌دواوه ئیتر فیکر و تیروانی شاعیر بو‌کیشه‌کانی دونیا تووشی گۆرانکاری دین، واته‌ هه‌لۆتست به‌رامبه‌ر به‌سیاسه‌ت وه‌رده‌گریت. تووشی گومان هاتن وای لئ ده‌کات که ئه‌و شاعرانه بنووسئ که له‌ گۆقاری فوئلتا بلا‌وبوونه‌وه، به‌تایبه‌ت له‌ دره‌ختی ناوه‌ده‌دا ۱۹۸۷ که به‌رده‌وام زیاتر گریکی ناوه‌کی ده‌داته ئیشه‌کانی و زۆر جاریش "تۆ" له "من" جودا ناکریتته‌وه. له‌م شاعرانه‌دا، ته‌عبیریکی غه‌ریب له‌ جی‌گۆرکیتی خود ده‌کات، زمانیش به‌م ته‌رحه‌ شت و کهسه‌کان ده‌قۆزیتته‌وه، ته‌نانه‌ت نووسه‌ر خۆشی ده‌گریتته‌وه: "دونیا بینین مه‌به‌ست له‌وه‌یه که بیستوتنه‌وه. / ئاویته‌ی ئاخوتن: له‌ کوئ بووم؟ / وشه‌کانم له‌ گۆله‌کانه‌وه تیم ده‌روان" (پاربردوو ی رووندا، ۱۵).

له‌لایه‌کی دیشه‌وه، شاعیر خۆی دووره‌په‌ریز ناگریت، به‌لکو پیش و

پاشخستنی هه‌ندئ پانتایی و ئه‌و فه‌زایه: دونیای نیشانه‌کان و زمان، ته‌نهایی خه‌لاق، جه‌نگه‌لی سیکسوال، له‌و کارانه خو‌ ئاشکرا ده‌که‌ن. به‌ره‌مه‌ هه‌ره‌ په‌خشانییه‌که‌ی که ره‌نگی گێڕانه‌وه‌ی به‌سه‌ره‌وه‌یه، ئه‌ویش مه‌یوونی ریزمانناسه ۱۹۷۴، که زیاتر هه‌روه‌ها به‌به‌ره‌میکی تیوری ده‌ژمیترئ. له‌سه‌ر ئه‌فسانه‌ هیندییه‌کان بناغه‌ی به‌ستوووه و مه‌به‌ست له مه‌یوونیکه که توانای فرینی هه‌یه و له‌مه‌ش زیاتر زانایه‌کی زمانه‌وانییه نه‌وعییه‌تیک له‌و گیاندارانه‌یه که پرئ پۆست⁷ جاکۆیسۆنی ئه‌م به‌ره‌مه، کاریکی ئالۆزه و له‌ مه‌ر ئیروئیکه‌وه ده‌دوئ و هه‌روه‌ها له‌ هه‌مان کاتیشدا وه‌کو ئیستیعاره‌یه‌که له‌مه‌ر پرۆسه‌ی شیعریی به‌کتری هیناوه: رچه‌ نووسینه، نووسینیش جه‌سته‌یه و جه‌سته‌ش جه‌سته‌کانه (جه‌نگه‌ل). هه‌روه‌ها له‌م نووسینانه‌دا هه‌ست ده‌که‌ین که ده‌گه‌ینه خالی پیکه‌گه‌یشتن، له‌ کوتایی رچه‌شدا، لیته‌ جه‌سته وه‌کو تیکراییه‌ک به‌شداریی ده‌کات، هه‌روه‌کو په‌وانین، به‌لام توانای ده‌ست لیدانمان نییه: جه‌سته هه‌میشه له‌ شوتینیک دیکه‌ی جه‌سته‌یه (مه‌یوون. ۱۲۳). هه‌میشه (له‌ شوتینیک دیکه) ئه‌وه ده‌گه‌یه‌نتی که ناگه‌ینه مه‌به‌ست: ئه‌مه‌ش تیمی بنه‌رته‌ی به‌ره‌مه‌ لیریکیه‌کانی شاعیره.

به‌شی هه‌ره زۆری ئه‌و کارانه‌ی که پاڤ له‌ سالی ۱۹۶۸ هه‌ نووسینی (رووداوه‌کانی گۆره‌پانی تلاتیلۆکو، نیشته‌جئ بوونی له‌ پاریس، له‌ شیکاگو و براغ) هه‌ست به‌وه ده‌کرئ که شاعیر مه‌سافه‌یه‌ک به‌رامبه‌ر ناواخنه‌ می‌ژوویی - پۆشنییری که له‌ به‌ره‌مه‌کانی پیشوویدا هه‌ستی پئ ده‌کرئ، وه‌رده‌گریت. رووداوی هه‌مه‌چه‌شن (مه‌به‌ست له‌و رووداوانه‌ی که پیش سالی ۱۹۸۶ و دوا‌ی ئه‌م ساله‌ش روویان داوه) رۆلی خویان له‌م خو‌ دووره‌په‌ریزه‌ ده‌بینن:

۱- ژبانی له‌ ولاتانی ده‌روه‌ هه‌ر له‌ سالی ۱۹۴۵ به‌دواوه.

۲- نزیکبوونه‌وه‌ی له‌ کولتوری رۆژه‌ه‌لات که ئیحای ده‌ده‌نتی له‌ نووسینی

(7) پیش- پاش جاکۆیسۆنی.

بەردى ھەتاو

سىيەمىن كەس دەگە پۈتتەو... ھەمىشەش ھەر يەكەمىانە؛
ھەر ھەمىشەش ھەر تەنھايە يا ئەو تە تا قە ساتە. ئەرى
تۆ شازادە، ھۆ تۆ! يەكەمى يا دواھەمى؟ ئەرى تۆ پاشا،
تۆ كە تا قە عاشق و دوا عاشقىش بىت؟
ژىرار دى نىرقال،

"ئەرتىمىس"

ساته کانی رووناکي که خیرا بالنده دنووکي لی ددهن،
لیکدانه وه کانی داهاتووش له نیو قامکه کاندای فیچقه دهکن،

جزووریک ههر له گۆرانیه کی کتوپر دهکات،
ههره کو با که له نیو گردا گۆرانی بچری،
روانینیک که جیهان و دهریاکان و چیاکان
به هه لئاسراوی ده هیلتیه وه،

رانی رووناکي، سکی رووناکي، که نداوی بچووک،
گابهردی هه تاوین، جهسته ی رهنگ هه ورین،
رهنگی رۆزگاری خیرا که قه له مبار ددهات،
سات دهریسکیته وه و شیوه وهرده گرتیت،
جیهان واه له شتدا ده بینریت،

روونیشه له نیو روونیتدا،
وا ده چمه نیو قاوشه کانی دهنگه وه،
ده چۆریمه نیو ئیستاکانی زایه له وه،

به نیو روونیه کاندای وه کو کویر ههنگاو ده نیم،
تیشکدانه وه یه که ده مکوژتیه وه،

له نیو یه کیکی دی له دایک ده بیه وه،
ئای بۆ جهنگه لی کۆله گه ی ئه فسووناوی،
به ژیر که وانه رووناکه کانه وه تیده پهرم
به نیو تیه پرگه کانی پایزیکي بی رهنگ،

شۆرهبیه کی کریستالین، چناریکی ئاوین،
فواره یه که با دهیچه میتیه وه،
دره ختیکی جوان چینراو هه میشه سه ما دهکات،
رچه ی رووباری که ده چه میتیه وه،
پیشده که وئی، ده کشیتیه وه، لار ده بیتیه وه و
هه میشه ش ههر دهگا:

رچه یه کی هیمنی
ئه ستیره یا به هاریکی بی په له،
ئاو پیلوو داخراو

که به و شه و گاره په یامبه رایه تی لیه له ده قوولیت،
جزووریکي هه موو له سه ر ریکه و تووی شه پۆلاوی،
شه پۆل دوا ی شه پۆل تا کو هه مووی داده پۆشی،
ده سه لاتی سه وزی بی کازیه
وه که چۆن بال تووشی شاگه شکه ده بی
کاتی له ئاسمان ده کرتیه وه،

رچه ی نیوان ده وه نی چری
رۆزانی داهاتوو و شووم

بریسکانه وه ی کاره سات ههر به بالنده دهکات
که به نه غمه کانی جهنگه ل دهکاته بهرد و
به ختیاریه مه زنه کانی
نیوان چله کان ده بوورینه وه،

ههروهك به نيتو جيهاندا به نيتو له شتدا تيدده پهرم،
 سكت گوزره پانتيكي ژير هه تاوه،
 مه مكه كانت دوو كلتيسهن كه خوئين پيروزبايي
 له هاوته ريبييه غه بيبييه كاني دهكات،
 وهكو لاولاو روانينه كانم داتده پووشن،
 توو شارتيكي كه دهريا گه ماروي داوه،
 شووره يه كي كه پروناكي
 وهكو دوو كه رتي رهنك هه لووژهي شوقي كرده وه،
 شووتنيكه بو نمك، بو گاهرد و بالنده كاني
 ژير ياساي نغروي نوژنيوه پو،
 به رهنكي ئاره زووه كانم پووشته ي
 وهكو بيير كرده وه كانم به پرووتی تيدده پهری،
 به نيتو چاوانتدا گوزره ده كه م ههروهكو به ناو ئاودا،
 پلنگان له نيتو ئه و چاواندا خهون دهخونه وه،
 فيسقه يه ك به كلپه كاني خوي دهسووتيني،
 به نيتو تهو تيلندا گوزره ده كه م ههروهكو به ناو هه وردا،
 وهكو هه ور به نيتو بيير كرده وه كانتدا،
 به ره و سكت ده پووم ههروهكو به ناو خهونه كانت،
 مينيجويه گه نمه شاميه كه ت كه رويتشكه دهكات و
 گوراني ده چوي،
 مينيجويه كرىستالييه كه ت، مينيجويه ئاوييه كه ت،

ليوه كانت، قزت، نيگكانت،
 تيكراي شه و توو ده باريت، تيكراي روت
 به قامكه ئاوييه كه ت سينه ت ده كرده وه،
 چاوانت به زاري ئاوين داده خست،
 به سه ر ئيسقانه كاندا ده باريت، به نيتو سينه مدا
 ره گي ئاويني دره ختيكي شل رو ده چي،
 به ناو قه دتدا ههروهكو به نيتو پروباردا گوزره ده كه م،
 به ناو له شتدا ههروهكو به نيتو باخچه دا گوزره ده كه م،
 ههروهكو له نيتو چيا بم،
 له چاوتروو كانتيكدا رچه يه ك به ره و خه رهند شوو ده بيتته وه،
 به ناو بيير كرده وه تيربووه كه تدا تيدده پهرم و
 كاتتيكيش له تهو تيله سپييه كه ته وه درديم
 سيبه ره خيرا كه م هوردوخاش ده بيت،
 پارچه پارچه خوم گرد ده كه مه وه و
 به يي جه سته تيدده پهرم، له شتيك ده گه ريم په نجه م
 به ري كه وي،
 قاوشه بي بنه كاني زاكي ره،
 به ره سالونتيكي به تال درگاكان كراونه ته وه
 كه گشت هاوينه كان تبايه بوگهن ده بن،
 گه وه ره كاني تينوتتي له قوولا بييدا ده برسكيته وه،

روخسار دهبوریتته وه کاتتی دیتته وه یادم،
دهست هه لده بزرتکی ههر که دهستم بهری که ویت،
قزه جالجالوکییه ی نیو هه راو هوریا ی
سه ر زه رده خه نه ی کات به سه ر تیپه ریو،

ههر که له نیوچه وانمه وه دهر دیم، ده گهریم،
به بی ئه وه ی شتیک بدۆز مه وه، ده گهریم، له ساتیک ده گهریم،
روخساریک له پرووناکی، روخساریک له باهۆز
به نیو دره خته شه وینه کانتدا غار ددات،
روخساریکی باراناوی له نیو باخچه ی شه وزه نگدا،
ئاویکی لینج به ته نیشتمدا خوره ی دیت،

به بی ئه وه ی شتیک بدۆز مه وه، له ته نه اییدا دنوسم،
که سیک نیبه، رۆژ ده که ویت، سال ده که ویت،
له گه ل له حزه به کدا ده که وم، ده که ومه قوولایی،
رچه یه کی نادیا ری سه ر ئاوتنه،
که وینه پاره پاره بووه کانم دوویات ده کاته وه،
به سه ر رۆژگاره کاندای تیده پهرم،
به سه ر ساته به سه ر چوه کاندای،
به سه ر بیر کردنه وه ی سیبه ره که مدا تیده پهرم،
سیبه ره که م ده شتلم و له له حزه یه ک ده گهریم،

له میژوو یه کی زیندوو ده گهریم وه ک بالنده بیت،
له هه تاوی پینجی ئیواره،
له سه ر دیواری تیژۆنتیل هیور دهبووه وه:
زه مه ن هیشوو هکانی پییده گه یاند و

کاتیکیش ده کرانه وه له نیو هه ناوه په مه یبه کانیدا
کیژان دهرده چوون و دهرژانه حه وشه به ردریژه کانی قوتابخانه وه،
به رز چه شنی پایز، رهوتی ده کرد و به پرووناکی ژیر
که وانه کاندای پیچرا بووه وه، فهزا ده وری ددا و
پیستیکی زیرین و کالیشی ده کرده بهر،
پلینگی پرووناکی رهنگ،

که له کتوی بۆری ده ورو به ری شه و،
کیژی چاوپیکه وتوو، به سه ر بالکۆنه که سکه کانی
باراندا

نوشتا بووه وه،
روخساریکی ههرزه کار و له ژماره نه هاتوو،
ناوتم فه رامۆش کرد، میلوسینا،
لۆرا، ئیزابیل، پیترسیفونا، ماریا،
خاوه ن هه موو روخساریکه و بی روخساره،
هه موو زه مه نیکی و هیچیشیانی،
له دره خت ده که یت و هه روه ها له هه وریش،
تۆ هه موو بالنده یه کی و ئه سستیبه به کبشی،
ههر به نووکی شمشیر ده که یت و

به بیاله یه کی خوینی دهستی جه لادیش ده کهیت،
لاولایت و ده خشیتی، پُوح داده پووشی و پهگی
هه لده کیتی و له خوئی جودای ده که یته وه،

نووسینی گر له سه رگه وه هر¹،

درزی نیو تاشه بهرد، شازادهی ماران،

کۆله گه ی هه لم، کانیی نیو گاشه بهرد،

سپرکیکی مانگین، دهنوک لیدانی هه لۆ،

دهنکی تانیس²، درکیکی بچووک و

کوشنده که نازاری نه مر ده به خشن،

شوانی نیو دۆله ژیر ئاوییه کان و

پاسه وانانی دۆلی مردووان،

ستوون بۆ پالپشت به ره و خه ره ندی گیتزبوون

خوارده بیته وه،

رووه کی خشۆک، رووه کی ژهراوی،

گولی قیامهت، تریی ژیان،

خانمی نه یژهن و رووناک،

(1) له تیکسته کی پات، مه بهست له (jade) ه که عاره بیس (یشم یا یشب) ی پی دهوتریت
که رهنگی ره چه له کی نم وشه بهش عبری یا فارسی بی، هه ره کو مونجید ئامازه ی بۆ
دهکات؛ که بهردیکی نایابی زۆر ره قه، رهنگی له نیوان سه وزی زهیتوونی و سه وزی زۆر تیر
دایه. (وه رگتی)

(2) دهنکی نه نیس، یا تانیس، (ANIS)، وشه یه کی یونانییه، شپوهی نه ستیره ی هه یه،
یونخۆشه، ده کرتته گیراوه ی نه لکۆله وه و هه ره ها ده کرتته ناو هه ندی نوقلیشه وه، وه کو
گوومشکه "... هتد. (وه رگتی).

هه یوانی یاسه مین، خوئی نیو برین،
دهسکی گۆله باغ بۆ گۆله باران کراو،
به فری مانگی تاب، مانگی قه نار،
نووسینی ده ریا له سه ر بازلت،

نووسینی با له سه ر بیابان،

وه سییه تی هه تاو، هه نار، گۆله گه نم،

روخساری مه شخه ل، روخساری قووت دراو،

روخساری هه رزه کاری هه ره شه لیکراو،

سالانی تارمایی، پۆژانی بازنه یی

که ده روانه هه مان هه وشه، هه مان دیوار

سات گر ده گریت و ته نها روخساری که

روخساره یه ک له دوا ی یه که کانی مه شخه ل،

هه موو ناوه کان ته نها ناویکن،

هه موو روخساره کان ته نها روخساریکن،

هه موو سه ده کان ته نها ساتیکن و

بۆ هه موو سه ده کانی سه ده کانیش

جووتی چاو ری له داها توو ده گرن،

کهس به رامبه رم نییه، ته نها ساتیک نه بیته

که نیمشه و به رامبه ر

به خه ونی سواریه کتر بووی نیو خه ونی گۆزایه وه،

به سه ختی له نیتو وه نه وزدا تاشرا،
ئیمشه و له عه ده مدها هه لکیشرا،
به هیزی مست و شه به وشه به رز کرایه وه،
له کاتی کدا له دهره وه زه من خوی ده پیتته وه و
له دهره وازه کانی رۆ حیشمدا،
به ساته دپنده بییه کانی له جیهان ده دات،

له ساتیک زیاتر نییه کاتی که شار و
ناو و تام و چیژ و رابردوو،
له سه هه نییه ی کۆتیرمدا هه رهس ده هین،
کاتی که بارستایی شوی کوشنده
ئابرووی بییر کردنه وه و هیتسک و پلووسکه کانم ده با و
خوینم هیتور هیتور رچه ده به ستی و
دانه کانم پرووت ده بنه وه و چاوانم خویان ده شارنه وه و
سامناکی به تالی رۆژان و سالان کۆده بنه وه،

کاتی که زه من په روانه کانی داده خات و
که سیک له پشت وینه کانی به وه نییه،
سات به ره و خه رهند غلۆر ده بیته وه و سه رئاو ده که ویت،
به مردوان دهره ددریت، شه و هه ره شه ی لی ده کات و
هه ره شه ی لی ده کات باویشکی غه مگینی،
هه ره شه ی لی ده کات قسه ی هیچ و پووچی

مه رگی زیندوو و ده مامکدراو،
سات به ره و خه رهند شوپر ده بیته وه و رۆ ده چی،
وه ک چۆن مستی داده خری، وه ک چۆن
میوه یه ک به ره ناوه وه ی خوی پیته گات و
خوی ده خواته وه و ده رژیته خویا،
ساتی روون داده خریت و
به ره و ناوه وه ی خوی پیته گات، ره گه کانی تور
هه لده دات،

له ناوه وه ی مندا گه شه ده کات، هه مووم داگیر ده کات،
گه لاکانی به ورپینه وه دهرم ده دن،
ته نها بییر کردنه وه کانم بالنده ی ئه ون،
جیوه کانی له نیتو ده ماره کانمدا ده گه رین،
دره ختی زیهن، میوه تام و چیژی زه منی هه یه،
ئهی ژین بو ژبان کردن و له مه و پیش ژیاو،
زه من وه کو کشانی دهریا ده گه ریتته وه و
ده گه ریتته وه به بی ئه وه ی روخساریشی وه رچه رخینی،
ئه وه ی پرووی دا پرووی نه داوه به لام خه ریکه دی و
به هیتواشیش به سه ر ساتیک ده کرتته وه که
ده بووریتته وه:

به رامبه ر به ئیوارهی به رد و بارووت
به چه قوی نادیار چه کدارم

نووسینیکی سوور ناخوئیندریتتهوه
لهسه ر پیستتم دهنووسی و برینهکانی
وهکو بهرگی گر دامدهپوشن،
دهسووتیم و تهواو نابم،
له ئاو دهگهپریم و

له چاوانی تودا ئاو نییه، بهرد ههیه،
مه مکوئه کانت، سکت، بازووت بهردن،
زارت تامی تهپ و توژی ههیه،
زارت تامی زهمه نی ژهراوی ههیه،
جهسته ت تامی بییری بی ههیه،
قاوشی زاگیرهن که

چاوانی بهکیکی تینووی تیا رهنگ ده داتهوه،
قاوشی که هه میسه کوتاییه کهی ده بیتتهوه سه ره تا و
کویرم، لهو قاوشه له بن نه هاتوانه،
توش دهستت گرتووم و

به رهو چه قی بازنه و وهکو بریسکه یه که هه لده گرتی و
وهکو مه شخه ل رهق هه لده گه پرتی،

وهکو پرووناکییه که داده مالتی، نه فسووناوی
ههر وهکو قه نارهییه که بو تا و انبارتیک هه لوسرا بیت،
شل و خاو ههر وهکو قامچییه که و زراش

ههر وهکو چه کیکی جمکانه ی مانگ،
قسه تیژه کانت سینهم کون ده کهن، به تالم ده کهن،

یه که به یه که یاداشته کانم هه لده قهنن،
ناوی خویم له بییرکرد، هاو پیکانم
له نیو به رازاندا ده مرخینن یا
هه تاو له نیو روخانه دا هه لاهه لایان ده کات،

له مندا ته نها برینیکی هه راش زیاتر هیچی تر نییه،
چالاییه که که سیک هاموشوی تیا ناکات،
ئیستایه کی بی ده لاقه، بییرکردنه وه یه که
که ده گه ریتتهوه، خوژی دووپات ده کاتهوه،
رهنگ ده داتهوه و

له نیو پروونی خویدا ون ده بیت،
هوشیار بییه که له لایهن چاو یکه وه کون ده کری که
ته ماشای بینینی خوژی ده کات تا کو له ناو پرووناکییدا
ده تویتتهوه:

پووله که مه زنه کانی تویم بیننی،
میلوسینا، کازتویدی به ره ونه ق، سه وزباو،
تو خوشت له نیو چه ره فدا گرموئه دابوو،
نووستبووی و

کاتی هاتیتته خه بهر، وهکو بالنده یه که جرووکه
جرووکت ده هات و

به رهو بی کوتایی که وتیتته خواری، سپی و
هوروخاش بوو،

جگه له جرووکه جرووک هیچت لی نه مایه وه و
دوای چه ندین سده، به کۆکه کۆک و بینینیک کز،
ویتنه کۆنه کانیشم ده شیتواند:

که سیتک نییه، تۆش کهس

نیت،

کۆمه لی سووتماک و گسکی،

چه قۆیه کی کول و په ره موچی،

ته رمیتک خۆی به ئیسقانه کانیه وه لکاندوه،

هیشوو به کی هیشک بووه وه، چالیک سیاه و

له قوولایی چاله که شدا چاری کیژۆله یه ک

که هه زار سال ده بی خنکاوه،

نیگایه ک له بیریکدا زینده چال کراوه،

نیگایه ک که هه ره له سه ره تای سه ره تاوه ده مانینیت،

نیگای منالی پیره دایکینک که

له کوره گه وره که یدا باو کینکی لاو ده بینیت،

نیگای دایکی کچیک جیهیلراو که

له باوکیدا کوریک منال ده بینیت،

ئه و نیگایانه ی که له قوولایی ژبانه وه تیمان ده روان و

ته له ی مهرگن- یا به پیچه وانه وه: ئایا که وتنه نیتو

ئه م چاوانه وه، ئه ری گه رانه وه به ره و ژبانی راسته قینه نییه؟

که وتنه خوارده وه، گه رانه وه، خه ون به خۆوه بینین و
با چاوانی دیکه ی داهاتووش خه ونم پیوه بینین،
ژبانیک کی دی،

هه وری دی، مردن به مه رگیک کی دی!

-ئه م شه وه م به سه، ئه م ساته ش بی وچان ده کریتته وه و

هه همیشه ش ئه وه م پی ده لی که له کوی بووم، کی

بووم، ناوت چییه، ناوی من چییه:

ئه ری پرۆگرامم له بو هاوین هه یه-

بو هه موو هاوینه کان-

له شه قامی کریستوفر، پیتش ده سال، له گه ل

قیلیس، روومه ت چال، که پاساری رۆشنایی تیا

ده خوارده وه؟

له شه قامی ریتفورم، کارمه ن پیتی ده وتم: "هه وا

قورس نییه، لیره هه همیشه تشرینی دوومه"،

یا به یه کینکی دی وت که من ونم کرد

یا من ئه مه م هه ره بو خۆ هه لبه ست،

کهس شتی وای پی نه وتووم؟،

ئایا به نیتو شه وی ئۆخاکادا گوزهر ده که م،

زل و سه وز هه ره وه ک دره ختی،

وه ک بای شیت به ته نه ا قسه م ده کرد و

کاتیکیش ده گه رامه وه ژووره که م - هه همیشه ش

ژووریک-

ئايا ئاوتېنەكان دەمناسنەوہ؟

ئايا لە مېوانخانەى "قېرنى" وە كازېتوھمان بېنى كە

لە گەل دار شاھەپرۆوھكاندا دەكەوتنە سەماوہ-

بەقژ شانە كوردنەوہ پېت دەوتم: "گەلى درەنگە" و

لە قەد دېوارەكانېش پەلەم دەبېنى و هېچم نەدەوت؟

ئەرى پىكرا سەر بورجەكە دەكەوتىن و

ئىوارەمان دەبېنى چۆن دەكەوتنە سەر گاشەبەردەكان؟

ئايا تىرېمان لە بېدارت خوارد؟،

ئەرى ياسەمېنى حېجازىمان لە پېرۆتى كرى؟،

ناوھكان، شوپنەكان

شەقام بەشەقام، روخسارەكان، گۆرەپانىك،

شەقامەكان،

وېستگاکان، باخچەيەك، ھۆدە تەنھاكان،

پەلەكانى قەد دېوار، يەكئى قژى شانە دەكات،

يەكئى بەتەنېشتمەوہ گۆرانى دەچرى،

يەكئى جلويەرگ دەكاتە بەر،

ژوورەكان، شوپنەكان، شەقامەكان، ناوھكان،

ژوورەكان،

مەدرىد، ۱۹۳۷،

لە گۆرەپانى "ئەنخېل" ژنان خەرىكى دورمان و

لە گەل زارۆلەكانيانا گۆرانىان دەچرى،

پاشان گۆتېمان لە تەقە بوو، ھاوار ھەلسا،

لە نېتوئەو خانوانەى كە لەناو غوباردا ھاتبوونە

سەر چۆك،

منارەكان خاپوور، نېوچەوان بەتف سواغ دراو و

گەردەلوول مەكېنەكانى لەكارخستبوو:

ھەردووك خۆيان رووت كوردەوہ و يەكتىريان

خۆشويست

لە پېناوى ئەوہى كە بەرگرى لە بەشە ئەبەدېيەكەمان بگەن،

لە پېناوى ژەمىكى زەمەن و ژەمىكى بەھەشت،

بۆ ئەوہى دەست لە رەگەكانمان بەدەين و

جارىكى دېش خۆمان خۆمان غەزوو كەين،

مىراتە قەپىندراوہكانمان چنگ كەويتەوہ

كە ھەزاران سەدەيە كەوتۆتە دەست جەردەكانى ژيانەوہ،

ھەردووك خۆيان رووت كوردەوہ و ئاوتېزانى يەكتەر بوون،

چونكە ئەوانەى كە رووت بوونەتەوہ باوہش بۆ يەك دەكەنەوہ

باز بەسەر زەمەندا دەدەن و هېچ شتىك كارىيان تى ناكات،

كەس زەفەريان پى نابات، دەگەرېنەوہ سەرەتاي سەرەتا،

نە تۆھبەت و نە من، نە سېبەبى نە دوئىنى دەمېنى نە ناو،

نە دوو حەقىقەتېش لە جەستە و رۆحىك دەبى،

ئاي بۆ بوونىكى تىكرا...

ژوورەكان لە نېوان ئەو شارانەى كە

شاقووليانە دادەچۆرن، بى نامانج غل دەبنەوہ،

ژوور و شه قام ناو و برین،

ژووره په نجره داره کان د پروانه ژووری تر،

له گه له همان کاغه زی رینگ هه لېزکاوی قه د دیواره کان

که پیاوړیک به کراسیکه وه خه ریکی روظنامه خویندنه وه په و

ژنیک خه ریکی توتو کردنه؛ ژووره که رووناکه و

لقی داره لووژکه ش سهر له ژووره که ده دات؛

ژووره که ی تریش: دهره وهش هه میشه بارانه و

حه وشه په ک و سئ منالیش ژه نگیان هه لېه ناوه؛

ژوورانی تر پاپورن له قه راغ که نداوړیک رووناکي ده له رینه وه؛

ژوورانی ژیرده ریا:

بی دهنگی به شه پوئی سهوز بلاوده بیته وه،

دهس له ههر چیبیک ده دین فسفورئاسا پزیسک ده هاو پوئی؛

مه زاریکي که شخه، پورتریتته کالبوه وه کان،

به رهی سوواو و ته له و شان و نه شکه و ته نه فسووناوییه کان،

کولان و ژووره ژمارداره کان،

هه موو شتیک تووشی گوزان دیت، هه موو شتیک ده فری،

هه موو نه خشه ده ریوقیه کان هه ورن،

هه موو دهرگا کان د پروانه دهریا، کپلگه کان، هه وا،

هه موو میزیک هه راوبه زمه، وه کو قاقله جنوکه داخراون،

زهمه ن بی هوده تابلوقه ی ده دات،

نه زهمه ن هه یه و نه دیوار: فهزا، فهزا، ده دست بکه ره وه،

نه زه نگیینییه ده سکه نه که، میوه کان لیکه ره وه،

ژیان بخو، له ژیر نه و دره خته هه لکش،

تاو بخو ره وه؛

هه موو شتیک تووشی گوزان دیت، هه موو شتیک پیروزه،

هه موو ژووری چه قی ژیا نه،

شه وی یه که مه، روظی یه که مه،

جیهان له دایک ده بیت کاتیک ههر دووک یه که تر راده مووسن،

زه نگو له رووناکي له هه ناوی شه فافییه ت دا

ژووره که وه کو میوه یه که درز ده بات

یا شق ده بات وه کو ستاره یه کی بی دهنگ و

نه و یاسایانه ی که جرج کروژتوونیتی،

دیواره شیشبه نده کانی بانق و زیندانه کان،

هیلای کاغه ز، ته لبه نده کان،

موره کان، درک و نووک تیره کان،

راو پوئی چه که یه که تیه کان،

دو ویشکه هه نگوینییه کانی بونیت³ له سهر،

پلنگیک چیسیتیرا⁴ له سهر، سه روکی یانه ی

قیژیتاریان⁵ و خاچی سوور،

(3) (bonete) به نیسپانی و (barrette) به فهره نسی به جوژه کلاویک ده وتریت که کاتی خوئی پیاوانی کلیسا ده بانکرده سهر؛ سئ و چوار شاخی هه یه. (وه رگپي).

(4) (chistera) به نیسپانی و (gibus) به فهره نسی به جوژه کلاویک ده وتریت که شپوه یه کی ههره می هه یه و ههر له سپیرینگیش ده کات. (وه رگپي).

(5) په و که سانه ده وتریت که گوشت ناکه نه خواردنه کانیانه وه، به لام شیر و که ره و هیلکه و هه نگوین ده خوئن. (وه رگپي).

گویتدیژی موعه لیم، تیمساح گه مە ی قوریانی به خۆدان دەکات، باوکی
میللەتان، سەرۆک، کۆسە ماسی،

ئەندازیاری دواڕۆژ، بەرازیکی بە جلویە رگی رەسمییە وە،

رۆلە هەلبژاردە کە ی کلێسا کە دانە رەشە کانی بە ئاوی ستایش لیکراو
دەشوا و دەرزی ئینگلیزی و فیری وانە ی دیوکراتییەت دەبیت، دیواره
نادیاره کان،

دەمامکە رزیوہ کان کە ئینسان لە ئینسان جودا دەکەنە وە،

کە ئینسان لە خۆشی جودا دەکاتە وە،

هەرەس دەهینتی لە ساتیکی مەزندا و

ئیمەش یە کیتییه ون بوو کە مان دەدۆزینە وە،

مەشە ققە تی

بوون، شانازی کردن بە بوون، دابەشکردنی نان،

خۆر، مەرگ،

ترسی فەرامۆش کردنی ژیان؛

خۆشەویستن خەبات کردنه، جیهان تووشی گۆران دیت

کاتییک دوو عاشیق ئامیز بۆ یە کتر دەکەنە وە، قەوارە بە ئارەزوو دەدەن،

بیرکردنە وە قەوارە وەر دەگرت، بال لە سەر ئەستۆی کۆتیلە دەرسکی، جیهان
راستە قینە یە و

درک پیکراو، مە ی مە یە،

نان تامی خۆی دەدۆزیتە وە، ئاو ئاوە،

خۆشەویستن خەبات کردنه، دەرگا کردنە وە یە،

رەفکردنی ئە وە یە ببیتە تارمایی و ژمارە یە ک

بە زریزە هە تاهە تاییە کان لە لایەن خاوەنداریکی بی روخسار مە حکوم
کرا بیتی؛

جیهان تووشی گۆران دیت کاتییک

دوو ئینسان تە ماشای یە کتر دەکەن و یە کتر دەناسنە وە،

خۆشەویستن خۆ لە ناو قوتار کردنه:

"روخسە تە بدەری کە بیمە سۆزانیی تو،" ئە مە قسە کانی

"ئیلۆیسا"⁶ یە، بە لام دەستبەرداری یاساکان بوو،

بە هاوسەر قبوولی کرد و خەساند نیش بوو بە

پاداشتی؛

تاوان چاکترە،

ئە و عاشیقانە ی کە خۆ دەکوژن، دەست درێژە کردنی برا بۆ خوشک، وەکو

نە بنۆکە عاشقە کانی هاوچەشنی خۆیان،

چاکترە نانی ژەر اوی بخۆن،

داوینپیسی سەر دۆشە کی خۆلە میتش،

عیشقی درنده، ورتینە،

لاولاوہ ی ژەر اوین، نیرباز وەکو

میخە کیکی گۆیکە کردوو تف لە روو، چاکترە

لە و مە یدانە ی کە نە عوور دەگەری رەجم بکرتی،

(6) برازای فلۆیتری کاهینە. بە عیشقی بۆ ئە بیبار ناوبانگی دەکرد. لە عاشقی دونیە و یە
دەبیتە کاهین و روو لە خودا دەکات. ئە و نامانە ی کە بۆ ئە بیباری دەنیریت پرییە تی لە سۆز
و میهرە بانیی. بۆ زیاتر ئاگاداریش ئە و نامانە بە لاتینی نووسراون. (وەرگێت).

ئەو نەعوورەى كە باسى جەوھەرى ژيان دەكات،
ئەبەدییەت بەچەند سەعاتیكى قویا و دەگۆرپتەو و
خوولەكەكانیش بەزیندان، زەمەنیش بەپارچە مس و بەپۆخلەواتیكى
موجەرد؛

پاكیزەیی لە ھەموو شتێ چاكتەرە، گولە نادیارەكان كە
بەسەر قەدى بێ دەنگەو دەلەرینەو،
بەردەنایابە سەختەكانی پیران كە ئارەزوو لە بیژنگ دەدن، خو تیر زەمەن
دەكات،
جووتبونی ھېمنی و بزوتنەو،
تەنھایی لەناو ھەلەلەدا گۆرانى دەچرئ،
ھەموو سەعاتیك پەرەى گولیکە لە کریستال،
جیھان خوئى لە ماسكەكان خاوین دەكاتەو و
لە چەقەكەشى شەفافییەتیکى لەراو ھەبە،
كە ئیمە ناومان ناو ھەخوئاو، بوونیتكى بێ ناو،
لەناو ھەدەمدا لە خوئى ورد دەبیتەو،
بوونەو ھەریكى بێ سیما لە خودى خویدا شكۆفە دەكات،
ھەتاوى ھەتاوانە،
ئارامیی ئیستا و ناوكانە،
لەسەر ورتینەكانم دەرۆم، ژوورەكان، شەقامەكان،
بەورباییەكى لە رادەبەر بەتەنگەبەرەكانى زەمەندا
تیدەپەرم و بەپەیزەكانیا سەردەكەوم و دیمەخوارئ و

دەست لە دیوارەكانى دەدەم و ناجوولیمەو،
دەگەریمەو شوتینی سەرەتا، لە روخسارت دەگەریم،
بەشەقامەكانى خودى خوئا تیدەپەرم،
بەژئیر ھەتاویكى بێ تەمەن و توش بەتەنیشتمەو
و ھەكو درەختی ھەنگاو دەنیت، و ھەكو رووباری دەمدوینی،
ھەروەكو گولەگەمى لەناو چنگمدا گەشە دەكەیت،
ھەروەكو سیمۆرەك لەنیو چنگمدا ھەلەلەرزیت،
و ھەكو ھەزاران بالندەش ھەلەلەفری، پیکەنینهكەت
و ھەكو كەف دامدەپۆشی، سەرت لەنیو دەستما
ئەستیرەیهكى بچووكە، دۇنیا سەوز دەچیتەو كاتئ
كە تو بەپرتەقال خواردەنەو ھەبەك دەتگرئ،
جیھان تووشى گۆران دیت كاتیک
دوو عاشق، وروگیتز تیکنالاون، دەكەونە سەر چیمەنەكە:
ئاسمان دیتەخوارئ،
درەختەكان ھەلەستەنەو، فەزاش تەنھا رووناكى و بێ دەنگییە،
فەزا ھەلۆى چاوانى دەكاتەو،
قەبیلە سپییەكانى ھەور تیدەپەرن،
جەستە زنجیرەكانى دەقرتینئ،
رۆح لەنگەرەكەى بەرز دەكاتەو،
ناومان بزر دەكەین و سەر ئاو دەكەوین و
بەنیو شینایی و سەوزایبیدا بێ دەسەلات غل دەبینەو،
زەمەنیتكى دارمال كە ھیچ روو نادات تەنھا

رېږه وه به ختیار بیبه که ی خوی نه بیت،

هیچ روو نادات، بیدهنگ ده بیت، پیلوه کانت له یهک ده دهیت

(بی دهنگی: په ریبهک هم له حزه یه ی بری، درتتر له ته مه نی سه دان
هه تاو)،

ئهری له تر په ترپی پیلوه کان زیاتر شتیکی تر هه یه؟

- گو په ندیش، په نا هه نده بی، توانای یه که م،

شه ویلا گه ی که م، هه راوزه نای ته لڅ و

نیگا کانی بی باوه پی مهرگ که

ده که ونه سه ر ده شتاییه کانی خو له میشین،

ئاگامه منون⁷ و بۆره بۆره زله که ی و هاواره دوویات بووه که ی که سانده را⁸

گه لی به گورتره له هاواری شه پۆل،

سوقرات ده ست و پی به ند (هه تاو هه لدی، مردن هاتنه وه هوشه: "کریتون⁹،

که له بابیک بۆ ئیسکولا پ¹⁰،

ئا نه وه ته له ژبان چاک بوومه وه...)

چه قه ل له نیو که لاوه کانی نهینه و¹¹ دا ده خولیتنه وه، نهو سیبهره ی که

(7) کوری ئاری و برای مینولاس بو، ده بیتته پاشای میسین و ئارگوس. پاش که وتنی شاری
ته روا ده ده گه ریته وه میس، له لایه ن کلیمنیسترا هاوسه ر و ئوکستی دۆستی هاوسه ره که ی
ده کوژریت. (وه رگتیر).

(8) کاسه ندره: کوری نه نتیا ووسی مه که ده نیهی. (۲۹۷-۳۵۴ پ.ز). (وه رگتیر).

(9) یه کیک بو له ده ولته مه نده کانی نه سینا، ههروه ها قوتابی سوقراتیش بو. (وه رگتیر).

(10) کوری نه پۆل و ههروه ها خود او وندی پزیشک سازیه. نه خو ش و مردووانی چاک
ده کرده وه. نه فسانه یه کی یونانی کونه. (وه رگتیر).

(11) مه به ست له نهینه وای میز پۆتامیهی. (وه رگتیر).

بریتوس¹² له پیش جهنگ بینی،

مۆکتی سوما له سه ر دۆشه کی درکینی شه ونخو نی دا، سه فه ر به گالیسکه
به ره و مهرگ

- سه فه ری بی کو تاییه که ی رۆ بسپیتر¹³،

که ده قه به ده قه پیورا وه،

له نیو ده ستیدا شه ویلا گه که ی هورد و هه راش بو، -

چورکوا له نا و به رمیله که ی دا ههروه کو نه وه ی که له سه ر عه رشی ئال بیت،

هه نگا وه ریکو پیته که کانی لینکولن¹⁴

کاتی که به ره و شانۆ ده چوو،

گیان دانی ترۆتسکی و سکالا به را زکویه ئاسا که ی،

مادپرو¹⁵ و گشت نه و هه موو ته ماشایانه ی که که سی نه بوو لی تی تی بگا:

ئهری بۆچی ده مکوزن؟

"ناوه کانی خودا"، سکالا، بی ده نگیه کانی تاوانبار،

هی پی،

هی شه ی تانی به سزمان، گو رستانی رسته و نه و

نوکتانه ی که له

(12) قاره مانیکی چاخه کونه کانه. شاره کانی رومی داگیرکرد و پژی می کوماری
دامه ز راندوه. (وه رگتیر).

(13) یه کیته که له سه کرده کانی شو رشی فه رنه سا، پی او یکی یاسایی و سیاسی
به ناوانگه. (۱۷۵۸-۱۷۹۴). (وه رگتیر).

(14) مه به ست له نه بره هام لینکولن (۱۸۰۹-۱۹۶۵)، سه روکی ولاته یه کگرتو وه کانی
نه مریکا بو. (وه رگتیر).

(15) سیاسییه کی مه کسیکیه (۱۸۷۳-۱۹۱۳)، له مه کسیک له دایک ده بیت و هه ر له
هه مان شاریشدا ده کوژریت. دژایه تی له گه ل دیازی ژنه رال که له سالانی ۱۹۱۱-۱۹۱۳

سه روکی کومار بو، دا هه بووه. (وه رگتیر).

سه‌گی ره‌وانبیتژی ده‌گه‌ریت، ورپینه، حبله‌حیل، هاواری تاریک که له کاتی گیانداندا ده‌یکه‌ین و هه‌ناسه برکیژی ژیان که له دایک ده‌بیت و ده‌نگی ئیسقانی هاواری نیو شه‌پوشور و ده‌می که‌فاوی پیغه‌مبهر و هاواری ئه‌و و هاواری جه‌لاد و هاواری قوربانی...

چاوان مه‌شخه‌لن و مه‌شخه‌لن ئه‌وانه‌ی که

ده‌روانن،

گوئ مه‌شخه‌له، ده‌نگ مه‌شخه‌له،

لیوان په‌نگرن، زمان ژبله‌مویه،

ده‌ستلییدن و ئه‌وه‌ی ده‌ست لی‌ده‌دات، بیرکردنه‌وه و ئه‌وه‌ی بییری لی‌ده‌کریتته‌وه، مه‌شخه‌له ئه‌وه‌ی بیرده‌کاته‌وه،

هه‌موو ده‌سووتین، گه‌ردوون مه‌شخه‌له و

عه‌ده‌میش خۆی ده‌سووتینتی که هیچ نییه ته‌نها بیرکردنه‌وه‌ی مه‌شخه‌ل نه‌بیت، پاشانیش دوکه‌ل:

نه جه‌لاد هه‌یه و نه قوربانی...

هاواریش،

له ئیواره‌ی هه‌ینی دایه؟ بی ده‌نگیش

که به‌هیمما داده‌پوشری، بی ده‌نگی که

به‌بی وتن شت ده‌لی، ئه‌ری شتیک ده‌لی؟

هاواری ئینسان هیچ نییه؟

کاتی زه‌من تیده‌په‌ری هیچ روو نادات؟

- له ترپه‌ترپی پیلوه‌کانی هه‌تاو زیاتر هیچی تر نییه،

به‌ئاسته‌م بزوتنه‌وه‌یه‌ک، هیچ، گه‌ردن ئازادی نییه،

زه‌من به‌ره‌و دواوه ناگه‌ریتته‌وه،

مردووان له‌نیو مه‌رگیاندا چه‌قیان به‌ستوه و

ناتوانن جاریکی دی برنه‌وه، که‌س ناتوانی ده‌ستیان لی‌دات،

هیشک بوونه‌ته‌وه، هه‌ر له ته‌نها بیانه‌وه، هه‌ر له و سه‌رده‌مه‌ی که تووشی

مه‌رگی بی هه‌توان هاتن، ته‌ماشامان ده‌که‌ن به‌بی ئه‌وه‌ی ته‌ماشامان بکه‌ن،

مه‌رگیان بوته په‌یکه‌ری ژیانیان،

ئه‌به‌دییه‌تیک که ده‌میکه‌عه‌ده‌مه،

ده‌قه‌یه‌ک بو هه‌تاهه‌تایی هیچ نییه،

پاشایه‌کی تارمایی سه‌رداری ترپه‌ترپه‌کانت ده‌کات و دوا بزوتنه‌وه‌کانت،

ده‌تاشی، ده‌مامکه‌که‌ت ره‌قه له سه‌ر ئه‌و ده‌م و چاوه‌یه‌ی که ده‌گورئ:

ئیمه په‌یکه‌ری ژیانیکی غه‌ریبین، ئه‌وه‌ی نه‌ژیا، به‌ئاسته‌میش هی مه‌یه،

- ژیان، ئه‌ری که‌ی به‌راستی هی ئیمه بووه؟

که‌ی ئیمه ئه‌وه‌ین که هه‌ین؟

له هه‌ققه‌تدا، به‌ته‌نها، ئیمه نین، هه‌رگیزیش نابین،

یا ئه‌وه‌تا ورپوون و به‌تالییه،

روخسار گرژکردن له رووی ئاوینه، سامناکی و هیتلنج دانه،

هه‌رگیز ژیان هی مه‌ نه‌بووه، هی ئه‌وانی دییه،

ژیان هی که‌س نییه، ئیمه هه‌موو ژیانین- نانی هه‌تاو بو هیترا‌نه، گشت

ئه‌وانه‌ی که ئیمه‌ین،

په‌کیکی ترم کاتی که خۆم و کرده‌وه‌کانم

نابنه هی من کاتی ده‌بنه هی هه‌مووان،

بۆ ئەو ھەي بېم پېيوستە بېمە يەككى تر،
 دەرچوون لە خودى خۆم، گەران لە نيو ئەوانى تردا،
 ئەوانى تریش بوونيان نابى كاتى كه من نەبم،
 ئەوانى دى ژيانم پى دەبەخشن،
 من بوونم نيبه، من بوونى نيبه، ھەميشه ئيمهين،
 ژيان شتيكى ديبه، ھەميشه لەوئىندەرتيبه، دوور،
 لە دەرەو ھى تو، لە دەرەو ھى من، ھەميشه ئاسۆ،
 ژيان تووشى گۆمراييمان دەكات و لە خۆمانمان جودا دەكاتەو،
 روخسارىكى ترمان بۆدە تاشى و دەيسوى،
 برسيتى بوون، ئاى مەرگ، نانى گشت،

ئيلويس، پيرسيڤونا¹⁶ ماريا، دە رووت دەرەخە بۆ ئەو ھى
 روخسارى راستە قېنەى خۆم ببينم، ئەو ھى ئەوانى دى،
 روخسارى منى ئەوان كه ھى ھەمووانە،
 روخسارى درەخت و نانەوا،
 روخسارى شوفير و ھەور و دەرياوان،
 روخسارى ھەتاو و جوگەلە و پيدرو و پابلو،
 روخسارى تەنھاي كو،
 ھوشيارم كەرەو، وا لە داىك دەبم:

ژين و مەرگ لە تۆدا پەيمان

(16) پيرسيڤونا: يا كورى "كىژى ديبىتى و زيويسە"، ھادى ھەلئيدەگريت و دەبكاتە شازادەى
 دۆزەخ بە مەرچى، سالى شەش مانگ بگەرتتەو سەر زەمىن، ھەر لە سەرەتاي بەھارەو بۆ
 كۆتابى پايز. بە قۇناغى خپروپەرەكەت دەناسریتتەو. (وەرگىي).

دەبەستان، خانى شەو، بورجى روئشايى، شازادەى كازتو،
 عەزراى مانگىن، داىكى داىكە- ئاو،
 جەستەى دونيا، مەنزلى مەرگ،
 ھەر لە داىكبوونمەو دەكەومە خواری،
 دەكەومە ناوى خۆم و دەست لە بنى خۆم نادەم،
 بەچاوانت بگرە ئاميز، غوبارى پەرت و بلاو كۆبکەرەو و
 لە گەل سووتماكەكەم ئاشتكەرەو،
 ئيسقانه ليكترازاوەكانم گرى بدە، فور بکەرە زاتمەو،
 لە خاكى خۆت بمنيژە، بەھىواى ئەو ھى كه بیدەنگيت ئاشتى بېخشيته
 بىرکردنەو ھم كه دژ بەخۆى راوہستاو؛
 دەست بکەرەو،

خانى تو كه روژن،

روژى نەمر، بەرز دەبیتتەو، نەشونما دەكات،
 كه تازە لە داىكبوو و ھەميشەش،
 ھەموو روژتيك لە داىكبوونەو ھى و لە داىكبوونەو ھى كازتو ھى و منيش
 ديمەو ھاگا،
 ھەموو ديبنەو ھاگا و ھەتاو ھەلدى،
 روخسارى ھەتاو، يوحنەنا ھەلدەستى و روخسارى يوحنەناى ھەيە،
 روخسارى ھەمووانە

دەرگای بوونە، بھيتنەو ھاگا، بھ بەبەيان،

بھيتلە با روخسارى ئەم روژە ببينم،

بهیله با روخساری ئەم شەوہ ببینم،
هەموو شتی لە ئالوگۆر و گۆران دان،
کەوانی خوتین، پردی ترپەترپ،
بەرەو دیوہکە ی تری ئەو شەوہ راپیچم کە،
بۆ ئەو شوینە ی کە تۆم، کە ئیمە هی ترانین،
بەرەو شانەشینى راناوہ ئالوزکاوہکان،

دەرگای بوون: بوونت بکەرەوہ، هەلسە،
هەرەوہا فیری بوون بە، روخسارت بتاشە،
ئیش لەسەر خەتەکانی بکە، چاوانی دی بدۆزەوہ بۆ ئەوہی تەماشای
روخسارم بکەیت و سەیری روخسار بکەم،
بۆ ئەوہی تاکو مردن سەیری ژبان بکەین،
شپۆہی زەریا، شپۆہی نان، هی گاہەرد و حەوز،
کانییەک کە روخسارەکاومان لەناو روخساری بێ ناویک شی دەکاتەوہ،
بوونەوہریکی بێ روخسار،
ئییستای ئییستاکانی بەدەر لە وەسف...

دەمەوئ بەردەوام بم، دوورتر بڕۆم و ناتوانم:
لەحزە بەلەز دەچیتە لەحزە یەکی تر و ترەوہ،
بەخەونەکانی بەرد نووستم کە خەون نابین و
لە سەرەتای سالانیش هەر بەبەرد دەچن
گویم لێ بوو کە گۆرانی بۆ خوینە حەپس بووہکەم دەچری،

زەریا بەهەرراوژەنای رۆشنایی گۆرانی دەوت،
شوورەکان یەک لە دوای یەک چۆکیان دا،
هەموو دەرراوژەکان هەرەسیان هینا و
هەتاو بۆ رام بەهەلەداوان بەژیر هەنبیہمدا غاری دەدا،
پیتلۆوہ داخراوہکانی دەکردەوہ،
زاتی لە قەپیلغ دادەمالی،
منی لە خۆم دادەپاچی، منی لە وەنەوزی گەمژە ی بەردینی
چەندین سالە جودا دەکردەوہ و جادووی ئاوینەکانی
شۆرەبیہکی کریستالینی دەبوژاندەوہ، چناریکی ئاوین،
فوارە یەک کە با دەیچەمییتەوہ،
درەختیکی جوان چینراو هەمیشە سەما دەکات،
رچە ی رووباری کە دەچەمییتەوہ،
پیشدەکەوئ، دەکشیتەوہ، لار دەبییتەوہ و
هەمیشەش هەر دەگا:

مەکسیک ۱۹۵۷

بۆ نموونه: یار - yar

• **سه‌رنج ۱:** پبیتیکى (ی) بزوینی فره کورت هه‌یه که له نووسینی کوردی به ئەلفوبیی لاتینیدا نیشانه‌ی (i) ی بۆ دانراوه وهک له وشه‌کانی: من - Min ، کن - Kin ، ژن - jin. ئەم نیشانه‌یه له نووسینی کوردی به ئەلفوبیی عه‌ره‌بیدا نییه.

• **سه‌رنج ۲:** نیشانه‌کانی (ی) ی بزوین و (ی) کۆنسۆنانت واته (î) و (y) له پبیتی عه‌ره‌بیدا هه‌ردووکیان هه‌مان نیشانه‌ی (ی) یان هه‌یه به‌لام له راستیدا له به‌کتر جیاوازی و له کاتی به‌ دوای به‌کتر هاتنیاندا ده‌بێ هه‌ردووکیان بنوسرێن.

وهک: **نییه. چیه. دیارییه‌که. زه‌ویه‌که.**

Nîye. Çîye. Dîyarîyeke. Zewîyeke

• **سه‌رنج ۳:** له کاتی هاتنی سێ پبیتی (ی) به‌ دوای به‌کتردا وهک له وشه‌کانی (ئاواییه‌که‌مان...) (کو‌تاییه‌که‌ی...) (وه‌ستاییه‌که‌ی...) (کو‌تایی به‌ کاره‌که‌ هیتا) ده‌بێ به‌سه‌ر به‌که‌وه بنوسرێن، واته سێ (ی) به‌ شێوه‌ی (بیی) به‌ دوای به‌کتردا دێن.

(Westayîyeki....) (Kotayîy be Kareke hêna)

• **چواره‌م:** گه‌روگرتی پبیتی (ر) ی گران، واته (ر) ی نیشانه‌دار. ئەم پبسته له هه‌ر کو‌تییه‌کی وشه‌دا هات ده‌بێ به‌ نیشانه‌که‌یه‌وه بنوسرێت. واته له سه‌ره‌تا و ناوه‌راست و کو‌تایی وشه‌دا هه‌ر (ر) ی گرانی نیشانه‌داره.

وهک: **رۆژ. بریار. که‌ر.**

• **پنهمه‌م:** گه‌روگرتی پبیتی (و) ی به‌یه‌که‌وه به‌ساتن (عطف):

پبیتی (و) ی به‌یه‌که‌وه به‌ساتن، به‌ شێوه‌یه‌کی جیاواز له وشه‌ی پبیش خۆی و پاش خۆیه‌وه ده‌نووسرێت و مامه‌له‌به‌کی سه‌ریه‌خۆی له‌گه‌ڵدا ده‌کریت.

بۆ نموونه: **من و تو. ئاره‌زوو و وریا.**

• **سه‌رنج:** له هه‌ندیک وشه‌ی لێک‌دراودا پبیتی (و) ی به‌یه‌که‌وه به‌ساتن بووه به‌شیک له هه‌ردوو وشه‌ لێک‌دراوه‌که و به‌ هه‌موویان وشه‌یه‌کی سه‌ریه‌خۆیان دروست کردووه.

وهک: **کاروبار. ده‌نگوباس. ئەلفوبی. هاتوچۆ.**

له‌م بارانه‌دا مامه‌له‌ی سه‌ریه‌خۆ له‌گه‌ڵ پبیتی (و) ی به‌یه‌که‌وه به‌ساتندا نا‌کریت و وشه‌که هه‌مووی به‌سه‌ریه‌که‌وه ده‌نووسرێت وهک له‌ نمونه‌کاندا پبیشمان دا.

• **شه‌شم:** وشه‌ی ناساده‌ چ ناو بێ یان زاراوه ده‌بێ به‌سه‌ریه‌که‌وه وه‌کو به‌ک وشه‌ ده‌نووسرێن. وهک:

ناو: **چه‌مچه‌مال. بێکه‌س. دلشاد. زوورگه‌زراو. بێخال. نالپارێز.**

میانداو. کانیکه‌وه. سپیگره.

زاراوه: **رینوس. ریتیان. ده‌سه‌جی. جیه‌جی. نیشتمانپه‌روه‌ر.**

رینووسی به‌گرتووی کوردی

تکا له نووسانی به‌رێز ده‌که‌ین:

بۆ بڵاوکردنه‌وه‌ی نووسینه‌کانیان له ده‌زگای ئاراس تکایه ره‌چاوی ئەم

رینووسی خواره‌وه به‌کن که به‌سندکراوی کۆری زانیاری کوردستانه:

یه‌که‌م: گه‌روگرتی پبیتی (و).

نیشانه‌ی (و) له زمانی کوردیدا به‌ شێوه‌ی خواره‌وه ده‌نووسرێ:

۱- پبیتی (و) ی کورت، واته (و) ی بزوینی کورت (و: u)

بۆ نموونه: **کورد. کورت. کوشت.**

Kurd. Kurt. Kust

۲- پبیتی (وو) ی درێژ، واته (وو) ی بزوینی درێژ (وو: û)

بۆ نموونه: **سوور. چوو. دوو.**

Sûr. Çû. Dû

۳- پبیتی (و) ی کۆنسۆنانت (نه‌بزوین). واته (و: w)

بۆ نموونه: **هاوار. واره. ناوایی. واره. هاوار. ناو**

ده‌نگی (و) لێرده‌دا هه‌ندیک جار له زاراوی کرمانجی سه‌روودا ده‌بێ به‌ ده‌نگی (ڤ)

Awayî (Avahî). were. Hawar. Av

۴- پبیتی (ۆ) ی کراوه. واته (ۆ: o)

بۆ نموونه: **دۆل. گۆر. نۆ.**

Dol. Gor. No.

• **هوه‌م:** گه‌روگرتی پبیتی (و) ی سه‌ره‌تای وشه.

هه‌ر وشه‌یه‌ک به‌ پبیتی (و) ده‌ست پێ بکات به‌ یه‌ک (و) ده‌نووسرێت.

بۆ نموونه: **وریا. ولات. وشه. ورد.**

wirya. wilat. wise. wird.

• **شه‌شم:** گه‌روگرتی پبیتی (ی):

نیشانه‌ی (ی) له زمانی کوردیدا به‌ شێوه‌ی خواره‌وه‌یه:

۱- پبیتی (ی) ی بزوین. واته (ی: î).

بۆ نموونه: **زه‌وی - Zewî**

۲- پبیتی (ی) ی کۆنسۆنانت. واته (ی: y)

دهستنوس. دهسبازی. ولاتپاریز. نازادپخواز. دوشه‌مه. سیتشه‌مه. پیتنجه‌مه. یه‌کسەر. راسته‌وخۆ. یه‌کشه‌وه (مانگی یه‌کشه‌وه).

هه‌وته‌م: پیتی (ت) له‌کوژتای کار (فرمان) دا ده‌شی بنووسریت و ده‌شی نه‌شنووسریت.

وه‌ک: دیت و ده‌روات (یان) دت و ده‌روا.

هه‌فته‌م: نیسه‌به‌ت له‌زمانی کوردیدا زۆریه‌ی جار به‌هۆی پیتی (ی) له‌کوژتای ناودا ده‌کریت.

وه‌ک: پیتنجوینی. هه‌ولتری. ده‌ۆکی. شیخانی.

هه‌روه‌ها ئەم نمونانە‌ی خواره‌وه:

ئه‌حمه‌دئاوا: ئەحمه‌د ئاوايي

يارمجه: يارمجهيي.

تووزخورماتوو: تووزخورماتوويي.

شئو: شئويي.

ئاكرئ: ئاكرئيي (يان) ئاكره‌يي.

لادئ: لادئيي.

• سه‌رنج: ئەو ناوانە‌ی خۆيان به‌پیتی (ی) ته‌واو ده‌بن پیتوست ناکات (ی) نیسه‌به‌تیان به‌خړیته‌ پال. وه‌ک:

سلیمانی: کامهران سلیمانی.

کانیماسی: حاجی حوسین کانیماسی.

نامیدی: نازاد نامیدی.

نۆیه‌م: هه‌ر وشه‌یه‌کی بیانی چ‌ها‌تبیته‌ ناو‌زمانی کوردییه‌وه، یان هه‌ر ناو و وشه‌یه‌کی تر که له‌نووسینی کوردیدا دیته‌ پیتشه‌وه، ده‌بێ به‌پیتنوسی کوردی بنووسریت.

وه‌ک: ئەللا. قه‌لم. ئەکبه‌ر. قاهیره. ئۆتۆمۆبیل. دۆستورفەسکی.

هه‌یه‌م: ئامرازی (تر، ترین) که‌ بۆ به‌راورد به‌کاردین ده‌بێ به‌وشه‌کانی پیتن خۆیان‌وه بلکیتن. وه‌ک:

جوان: جوانتر - جوانترین.

خاو: خاوتر - خاوترین.

• سه‌رنج: ئەم ئامرازی (تر) جیبا‌وزه له‌ وشه‌ی (تر) که‌ به‌واته‌ی (دی، دیکه) دیت. ئەمه‌ی دوا‌یی ده‌بێ به‌ جیبا‌وا‌زه له‌ وشه‌ی پیتن خۆی ده‌نووسریت.

وه‌ک: مالتیکی تر، جیبی ترم ناوی.

پا‌زه‌یه‌م: جیتناوی نیشانه‌ی وه‌ک: ئەم. ئەو. ئەف.

ئەم جیتنا‌وانه‌ ئەگه‌ر ئا‌وه‌لکاری (کات - یان - شو‌تین) یان به‌دوادا هات پیتیا‌نه‌وه ده‌لکیتن و ده‌بن به‌ یه‌ک وشه‌ی سه‌ریه‌خۆ.

وه‌ک: ئەمشه‌و. ئەم‌رۆ. ئەفسال. ئەم‌جاره‌. ئەم‌به‌ر و ئە‌وبه‌ر. ئە‌فرۆ.

ه‌وا‌زه‌یه‌م: نیشانه‌کانی نه‌ناسرا‌وی وه‌ک (...یه‌ک، ...پیک، ...ه‌ک) به‌ شیت‌وه‌ی خوار‌وه‌وه ده‌چنه‌ سه‌ر وشه‌کانی پیتن خۆیان:

۱- ئەگه‌ر وشه‌کان به‌ پیتنه‌ بزوتنه‌کانی (ا، ی، ه، ئ) ته‌واو بووبن ئە‌وا نیشانه‌ی (...یه‌ک) یان ده‌خړیته‌ پال. وه‌ک:

چیا: چیا‌یه‌ک.

زه‌وی: زه‌وی‌یه‌ک.

وتنه: وتنه‌یه‌ک.

دئ: دئیه‌ک.

۲- ئەگه‌ر وشه‌کان به‌ پیتنه‌ بزوتنی (وو) یان هه‌ر پیتیتکی ده‌نگدار (نه‌بزوتن: کۆنسۆنانت) ته‌واو بووبن ئە‌وا نیشانه‌ی (یک - له‌ کرمانجی خواروو) و نیشانه‌ی (ه‌ک) یان له‌ کرمانجی سه‌روودا ده‌چیتنه‌ سه‌ر.

خانوو: خانوو‌یک، خانوو‌ه‌ک

گوند: گوند‌یک (کرمانجی خواروو)، گونده‌ک (کرمانجی سه‌روو).

ژن: ژن‌یک (کرمانجی خواروو)، ژنه‌ک (کرمانجی سه‌روو).

سێ‌زه‌یه‌م: گيروگرفتی پاشگه‌کانی (دا. را. وه. ده‌ه)

ئەم پاشگرا‌نه به‌ وشه‌کانی پیتن خۆیان‌وه ده‌لکیتن. وه‌ک:

دا: له‌ دلدا (هه‌ر برینێ که‌ له‌ دلدا هه‌یه‌ سا‌رپێژی که‌ن). (خه‌میتکم له‌ دلدا‌یه).

را: له‌ نامیدی‌را (له‌ وێ‌را به‌پیتن هاتووبن). (له‌ خۆ‌را دلێ گۆ‌را‌وه).

وه: له‌ جوار‌چرا‌وه (له‌ وێ‌وه هاتووبن).

هوه: به‌ ماله‌وه (به‌ ماله‌وه‌ رو‌یشتین).

(جاریکی تر نووسیمه‌وه). (خانوو‌ه‌که‌م کرپیه‌وه).

• سه‌رنج: پاشگری (دا) جیبا‌یه له‌ وشه‌ی (دا) که‌ فرمانه‌ و چاو‌گه‌که‌ی (دان‌ه).

وه‌ک: تیرتکی له‌ دلێ دا. تیرتکی له‌ دلێ داوم. ئەم (دا)‌یه‌ی فرمان به‌جیا ده‌نووسریت.

چوار‌ه‌یه‌م: گيروگرفتی پیتشگه‌کانی (هه‌ل. دا. را. وه‌ر. ده‌ر)

۱- ئەم پیتشگرا‌نه کاتێ ده‌چنه‌ سه‌ر چاو‌گ یان فرمان یان هه‌ر حاله‌تیکێ تر، پیتیا‌نه‌وه ده‌لکیتن به‌مه‌رجێ جیتنا‌وی لکا‌و نه‌که‌وتبیتنه‌ نیتوان پیتشگر و وشه‌که‌ی دوا‌ی خۆی. وه‌ک:

* چاو‌گ:

هه‌ل: هه‌ل‌کردن. هه‌ل‌گرتن. هه‌ل‌گورمان. هه‌ل‌کیتشان.

دا: دابران. داخستن. دارمان. داگردن.

پا: راگرتن. راکیشان. راپهرین.

وهر: وهرگرتن. وهرسووران.

دهر: دهرکردن. دهرهیتان.

* فرمان:

ههډل: ههډلگره. ههډلمهخه. ههډلکشین.

دا: داننن. دامهپره.

پا: راکیشه. رامهپهپرتنه.

وهر: وهرگره. وهرسووپرتنه.

دهر: دهرپیتنه. دهرخه.

* حالته تی تر. وهک:

ههډلکشساو. ههډلنهکشسا. دانراو. راپهپریو. رانهپهپریو. وهرگرتوو.

وهرگرتنه. دهرخراو. دهرکراو.

۲- نهگهر جیناوی لکاو کهوته نیوان پیشگر و فرمانه کهی دواى خوئی نهوا بهجیا

دهنووسرتین و جیناودهکه به پیشگرهوه دهلکیتیرئ.

ههډل: ههډلم گرن. ههډلیان کهن. ههډلمان کیتشن. ههډلمان مهواسن.

دا: دامان نهناپه. دایان خهن. دای پره.

پا: رایان دهگرین. رام کیشه. رام پهپرتنه. راشیان پهپرتن.

وهر: وهرمان گرتایه. وهری نهگری. وهریان سووپرتنهوه.

دهر: دهریان پهپاندین. دهری خه.

پازهپیه: گیروگرتتی وشه ی لیکدراو.

نهگهر وشه ی دووهم له دۆخی فرماندا بوو، بهجیا دهنووسرتین:

ریتک دهکهوین. پیتکیان هیتناپنهوه. پیتک نههاتین. یهکیان نهگرتوو.

دهستمان نهکهوت.

بهلام نهگهر وشه ی دووهم له دۆخی چاوگ بیان حالته تی تردا بوو نهوا ههردوو وشهکهوه

به یهکهوه دهلکیتیرتین.

وهک: ریتکهوتن. پیتکهاتن. یهکگرتن. دهسختن. یهکگرتوو.

دهسکهوتوو. پیتکهاته.

شازهپیه: نامرازی (ش)ی تهئکید کهوته ههر شویتیتکی وشهوه دهپیی به بهشیتک له

وشهکه و نابج به هوئی له تیوونی وشهکه. وهک: بشتهوئی ناتدهمی. نهشخوئی. گوئی

دیم... نهشپهات. نهشمانگرتن. بشمانپهن.